

PARAFIALNY NIEZBĘDNIK PATRIOTYCZNY **nr 21**

TABLICE INSKRYPCYJNE PRZY OŁTARZU MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI

Od 2012 do 2015 wspólnymi siłami złotnickich Parafian wznoszony był na naszym przykościelnym dziedzińcu główny moduł polowego Ołtarza Matki Bożej Królowej Polski (poświęcony 4 X 2015). Ołtarz ten jest przede wszystkim wyrazem naszej czci dla Bożej Rodzicielki w jej częstochowskim wizerunku, miejscem mszy św. i nabożeństw, oraz indywidualnej modlitwy wiernych. Dodatkowo, ma on także zaakcentować wielką rolę Chrześcijaństwa (w tym kultu maryjnego) w budowaniu narodowej tożsamości Polaków. Dlatego też w ciągu kilku minionych lat przed Ołtarzem odbywało się wiele uroczystości o religijno-patriotycznym charakterze, a w jego pobliżu obok treści i symboli stricte religijnych pojawiło się wiele elementów odnoszących się do polskich dziejów (m.in. Krzyż Wołyński, Ścieżka Pamięci, Dzwon Wolności, Kolumbarium).

3 V 2021 Ołtarz wzbogacił się o 2 tablice inskrypcyjne zamontowane na stelach po lewej i prawej stronie wizerunku Maryi. Również i ich treść akcentuje wzajemne przenikanie się kwestii religijnych i patriotycznych w dziejach Polski i losach Polaków.

Tablice te zawierają nazwiska polskich świętych, błogosławionych i Sług Bożych (tj. kandydatów na ołtarze) oraz osób duchownych (kapłani, zakonnice, zakonnicy) i świeckich misjonarzy. W sumie jest to 230 postaci z różnych względów zasłużonych dla Boga, Ojczyzny i bliźnich. Przygotowując inskrypcje trzeba było dokonać wyboru nazwisk. Starano się by zestaw wybranych postaci jak najpełniej ukazał bogactwo personalne Kościoła, różnorodność charyzmatów w nim obecnych oraz fakt ścisłej łączności losów Kościoła, narodu i państwa polskiego. W przypadku osób wyniesionych na ołtarze chciano pokazać różne „barwy” świętości i różne – często niekonwencjonalne – drogi dochodzenia do niej. W przypadku osób duchownych uwypuklić różnorodność sposobów realizacji powołania. Zadbano też o to, by upamiętnione na tablicach osoby były reprezentatywne dla poszczególnych epok i „dziedzin” działania Kościoła, a także by pokazały różne sposoby angażowania się w sprawy społeczne i narodowe.

Życie i działalność osób upamiętnionych na stelach są wycinkami losu Kościoła na ziemiach polskich, mogą pomóc lepszemu zrozumieniu jego niełatwej (niekiedy męczeńskiej) drogi oraz znaczącej roli w naszych dziejach. Mogą też dostarczyć rzeczowych argumentów w tak teraz aktualnej (a nie zawsze rzetelnej) dyskusji o polskim Kościele.

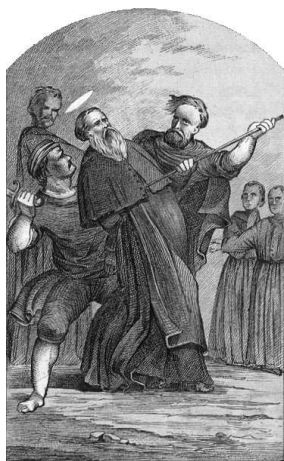
Część z upamiętnionych postaci jest powszechnie znana, większość jednak nie. Aby zmienić tę sytuację sporządzone zostały ich krótkie biogramy. Z czasem będą one umieszczone na stronie internetowej Parafii. Póki co publikujemy je w 2 numerach PNP.

W numerze **21** przedstawione zostały postaci których nazwiska umieszczono na **tablicy 1** – lewej (względem osoby stojącej twarzą do Ołtarza). Są to osoby aktywne w polskim Kościele od jego zarania do końca XIX wieku.

W numerze **22** zaprezentowano natomiast osoby, których nazwiska umieszczono na **tablicy 2** – prawej. Ich aktywność przypadła na XX i XXI wiek.

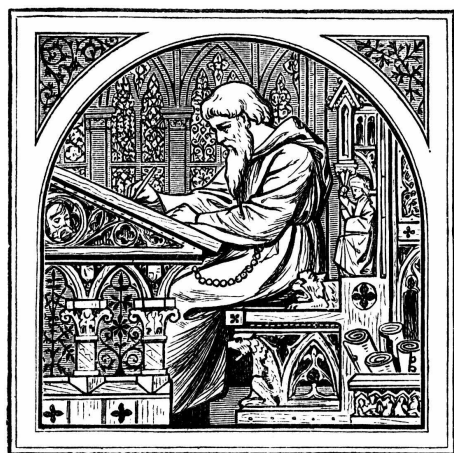
Jak zawsze życzę interesującej lektury.

Ewa Kobel

Św. Wojciech [ok. 956 - 997] biskup praski pochodzący z książęcej czeskiej rodziny, benedyktyn, przyjaciel papieża i cesarza, misjonarz na Węgrzech i w Polsce, zmarł śmiercią męczeńską podczas zainspirowanej przez Bolesława Chrobrego misji ewangelizacyjnej na Pomorzu. Jego kult umożliwił budowę polskich struktur kościelnych (co wyrażało się m.in. w decyzjach zjazdu gnieźnieńskiego w 1000 roku). Główny patron Polski, patron Europy i nowej ewangelizacji.

Św. Stanisław bp. [ok. 1030 - 1079] pierwszy Polak wyniesiony na ołtarze, biskup krakowski, zginął śmiercią męczeńską w trakcie sporu z królem Bolesławem Śmiałym, główny patron Polski, patron społecznego ładu moralnego opartego na Ewangelii i patron jedności narodu. Jego kult miał wielkie znaczenie w tworzeniu się polskiej świadomości narodowej szczególnie w dobie rozbicia dzielnicowego i rozbiorów.

Gall Anonim [ok. 1180 - po 1116] gruntownie wykształcony anonimowy mnich przybyły z Zachodu (wg. wiodącej tradycji z Francji) rezydujący na dworze Bolesława Krzywoustego. Autor najstarszej polskiej kroniki obejmującej okres od czasów legendarnych do 1113 roku dzięki której znamy dawne wydarzenia i tradycję dynastyczną Piastów. Lojalny wobec przybranej ojczyzny głosił jej chwałę, suwerenność i podkreślał przywiązanie do wolności. Wiele motywów *Kroniki* na trwałe zagościło nie tylko w „oficjalnej”

historii, ale także w literaturze, sztuce i świadomości historycznej Polaków.

Bł. Wincenty Kadłubek [ok. 1160 - 1223] kapelan kancelarii Kazimierza Sprawiedliwego, biskup krakowski, cysters, wielki erudyta, znawca literatury, historiografii i filozofii starożytnej oraz pism teologicznych. Żarliwy patriota, autor *Kroniki polskiej* poprzez którą przybliżał legendarne i historyczne (do 1202) dzieje Ojczyzny, uczył miłości do niej i odpowiedzialności za jej losy. Jeden z najwybitniejszych ludzi swej epoki.

Bl. Czesław [1175 - 1242] pochodzący ze Śląska dominikanin, doktor teologii i prawa kanonicznego, założyciel klasztoru dominikańskiego w Pradze i we Wrocławiu, współinicjator misji prowadzonych przez ten zakon na Rusi i w Prusach, tradycja przypisuje mu uratowanie Wrocławia przed Tatarami w 1241 roku. Patron naszego miasta. Jego grób znajduje się w kościele św. Wojciecha na pl. Dominikańskim.

Św. Jadwiga Śląska [ok. 1174 - 1243] urodzona w Bawarii, księżna śląska, żona Henryka Brodatego i matka Henryka Pobożnego. Energiczna władczyni znana ze swej głębokiej pobożności, wrażliwości na krzywdę ludzką i rozległej działalności charytatywnej wśród biedoty i chorych. Fundatorka klasztoru cysterek w Trzebnicy (tam też znajduje się jej grób i miejsce kultu). Główna patronka Śląska i archidiecezji wrocławskiej, a także patronka pojednania między narodami.

Vitellon [ok. 1220 - przed 1292] duchowny, pierwszy wywodzący się z naszych ziem uczony o europejskim rozgłosie, uczeń szkoły katedralnej we Wrocławiu, student uniwersytetów w Paryżu i Padwie, aktywny w kręgu uczonych na papieskim dworze w Viterbo, kanonik wrocławski i dyplomata związany z czeskim dworem królewskim, znawca prawa, filozofii, teologii, nauk przyrodniczych oraz dzieł greckich i arabskich uczonych. Autor powszechnie znanej w Europie kilkutomowej rozprawy *De perspektiva (Optyka)*, w której omawia fizyczne aspekty zjawisk optycznych oraz biologiczne i psychologiczne zagadnienia związane z widzeniem.

Św. Jacek [1183 - 1257] pochodził ze Śląska z rodu Odrowążów, wybitny kaznodzieja i misjonarz, uczeń św. Dominika, studiował teologię w Bolonii, założyciel pierwszej wspólnoty dominikańskiej na ziemiach polskich (Kraków-1222). Inicjator budowy kolejnych klasztorów tej wspólnoty (m.in. we Wrocławiu, Gdańsku, Kijowie i Pradze). Prowadził działalność misyjną w Prusach i na Rusi. Znany był z pracy dobroczynnej i wielkiej czci dla Matki Bożej. Tradycja przypisuje mu liczne cuda. Historyczny patron Polski.

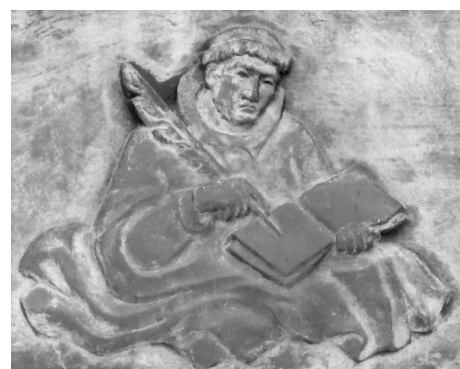

Bl. Sadok i 48 towarzyszy [† 1260] polski dominikanin, męczennik. Studiował w Bolonii, do zakonu wstąpił pod bezpośrednim wpływem św. Dominika. Następnie prowadził misje wśród pogańskich Kumanów na Węgrzech i został przeorem klasztoru w Sandomierzu. On i jego współbracia to męczennicy, których śmierć jest przykładem tego, iż w najtragiczniejszych momentach polskiej historii duchowni dzielili los narodu. Gdy na przełomie 1259/1260 roku Tatarzy oblegali Sandomierz, mieszkańcy schronili się w kolegiacie gdzie tamtejsi

dominikanie zadbali o ich duchowe wsparcie. *Odprawili nabożeństwo, odśpiewali Mszę świętą i przyjęli Komunię świętą, naprzód sami, potem wszyscy od małego do największego [...].* Kiedy ostatecznie gród się poddał, wbrew wcześniejszym umowom okrutni Tatarowie *jeli wszystkich mordować, mężów wespół z niewiasty, i nie pozostała z nich żywa dusza.* Zginęli też sandomierscy dominikanie, którzy jak chce tradycja idąc na śmierć śpiewali pieśń *Salve Regina*.

O. Wincenty z Kielczy [ok. 1200 - 1262] dominikanin, autor dwóch *Żywotów* św. Stanisława biskupa. W dziełach tych prócz biografii męczennika zawarł nawoływania do jednoczenia rozbitej na dzielnice Polski i odrodzenia się Królestwa Polskiego pod berłem Piastów. *Żywoty* i zawarte w nich idee odegrały ogromną rolę w przełamywaniu rozbicia dzielnicowego w XIII i XIV wieku. Wincentemu przypisuje się także autorstwo jednej z najstarszych hymnicznych pieśni polskich *Gaude mater Polonia (Ciesz się matko Polsko)*.

O. Benedykt Polak [ok. 1200 - 1280] franciszkanin związany z Wrocławiem, najśłynniejszy polski średniowieczny podróżnik. Uczestnik sponsorowanej przez papieża i władców świeckich wyprawy wiodącej z Lyonu przez Niemcy, Polskę, obszary Rusi, Nadwołże, Kazachstan, Turkiestan aż do centrum państwa tatarskiego. Jej celem prócz zadań czysto religijnych, politycznych i „wywiadowczych” było poznanie

geografii, przyrody, historii, prawa i obyczajów świata mongolskiego. Wyprawa miała pionierski charakter, a sprawozdania podróżników (także Benedykta) były bezcennym źródłem informacji o tym nieznanym wówczas świecie.

Św. Kinga [1234 - 1292] królowna węgierska, żona księcia Bolesława Wstydlwego (oboje zgodzili się na tzw. „białe” małżeństwo). Zaangażowana w sprawy państwa wspierała męża w polityce i sprawach gospodarczych. Jej inicjatywie przypisuje się początek wydobywania soli w Polsce. Otrzymała od męża ziemię sądecką, którą poprzez mądre zarządzanie i inwestycje doprowadziła do rozkwitu. Dobrodziejka Kościoła. Fundatorka nowych klasztorów i świątyń. Zaangażowana w sprawę kanonizacji św. Stanisława. Po śmierci męża darowała ziemię sądecką sprowadzonym tam klaryskom i sama zamieszkała w ufundowanym dla nich klasztorze z czasem składając śluby zakonne. Znana z licznych cudów, rozległej działalności charytatywnej i poświęcenia dla biednych, a szczególnie dla wdów i sierot. Tradycja przypisuje jej wprowadzenie języka polskiego do klasztornych modlitw, śpiewów i kazań.

Abp. Jakub Świnka [? - 314] arcybiskup gnieźnieński, mąż stanu, obrońca polskości i języka polskiego. Wielki orędownik zjednoczenia ziem polskich i wyjścia z niszczącego kraj rozbicia dzielnicowego. Arbiter w sporach między książętami dzielnicowymi. Inicjator koronacji Przemysława II na króla Polski (pierwszej od ponad 200 lat), której dokonał osobiście w katedrze gnieźnieńskiej 26 VI 1295. Miała ona głębokie znaczenie symboliczne i otworzyła drogę do ostatecznego zjednoczenia kraju.

Abp. Janisław [? - 1341] arcybiskup gnieźnieński, starosta wielkopolski. Lojalny i kierujący się racją stanu doradca polityczny Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego (obu koronował), członek rady królewskiej. Dyplomata, szczególnie zasłużony w doprowadzeniu do korzystnego dla Polski arbitrażu papieskiego w sporze z Krzyżakami. Rzecznik jedności państwa i silnej pozycji monarchy. Obrońca języka polskiego i polskich interesów na arenie kościelnej i politycznej.

Św. Jadwiga Królowa [1374 - 1399] córka króla Polski i Węgier Ludwika, w 1384 koronowana na króla Polski. W 1386 poślubiła Władysława Jagiełłę stawiając rację stanu i interes Kościoła ponad swoje prywatne szczęście. Umożliwiło to zawarcie unii polsko-litewskiej i chrystianizację Litwy – ostatniego pogańskiego państwa w Europie. Była dobra, mądra i piękna. Prowadziła rozległą działalność charytatywną wśród biednych i chorych. Łagodziła zatargi polityczne. Słynęła z głębokiej pobożności. Dbła o rozwój polskiej nauki. Swój majątek przeznaczyła w testamencie na odnowienie Akademii Krakowskiej. Jest patronką Węgier, Polski i Litwy.

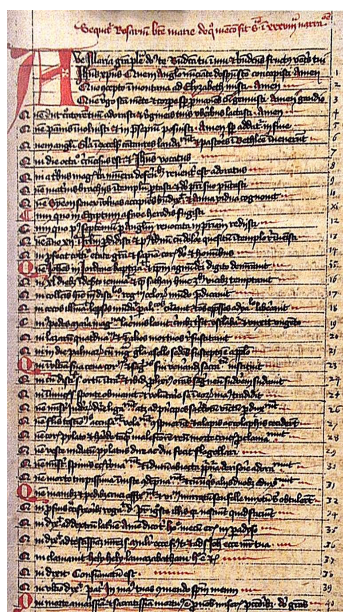
Bł. Jakub Strzemię [ok. 1340 - 1409] arcybiskup halicko-lwowski, franciszkanin, organizator Kościoła katolickiego na Rusi Czerwonej, ewangelizator i misjonarz tych terenów w owym czasie zdominowanych przez prawosławie, zwierzchnik wszystkich katolickich misji ruskich. Znany z prostoty, wielkiej gorliwości religijnej i rozległej działalności dobroczynnej. Rzecznik interesów polskich i Kościoła łacińskiego na ziemi lwowskiej.

Abp. Mikołaj Trąba [ok. 1358 - 1422] pierwszy prymas Polski, arcybiskup gnieźnieński i halicki (lwowski), wybitny polityk. Podkanclerzy, zaufany doradca i spowiednik Władysława Jagiełły. Uczestnik wielu wydarzeń politycznych, wysłannik króla na dwór papieski. Przewodniczący polskiej delegacji na najważniejsze polityczne zgromadzenie europejskie XV wieku – sobór w Konstancji. Żarliwy obrońca dobrego imienia Polski na arenie międzynarodowej. Negocjator w relacjach polsko-krzyżackich. Dobroczyńca Uniwersytetu w Krakowie. Wybitny kodyfikator prawa. Hierarcha wielce zasłużony dla państwa i Kościoła.

Ks. Stanisław ze Skarbimierza [1365 - 1431] duchowny, profesor prawa kanonicznego, wybitny intelektualista, zaangażowany w ponowne uruchomienie Uniwersytetu w Krakowie. Został jego rektorem i profesorem. Podkreślał wagę nauki dla funkcjonowania państwa i Kościoła oraz poziomu moralnego społeczeństwa. Doradca i zaufany królowej Jadwigi, autor przejmującego sprawozdania o jej śmierci i inicjator wyniesienia jej na ołtarze. Konsultant prawny najważniejszych osób w państwie. Wybitny homiletyk, którego kazania były w zasadzie naukowymi traktatami przeplatającymi tematy religijne z aktualiami politycznymi i społecznymi. Nawoływał do jedności państwa i do tego, by każdy starannie spełniał obowiązki wynikające z jego funkcji i pozycji. Przestrzegał przed niszczącymi dobro wspólne wadami, takimi jak zawiść, pycha, tyrania, kłótniwość i skłonność do nadmiernego zbytku.

Bł. Dominik Helion [1384 - 1460] jest to jedna z 3 postaci których nazwiska umieszczone zostały na przyołtarzowych tablicach, a które nie mają bezpośredniego związku z polskim Kościołem (choć z ziemiami polskimi już tak). Chcemy jednak utrwalić osobę Dominika Heliona z uwagi na wniesiony przezeń wkład w kształtowanie się modlitwy różańcowej tak ważnej dla naszej parafii, której patronką jest Matka Boża Różańcowa.

Odległym początkiem różańca jest tradycja obecna od niepamiętnych czasów w chrześcijańskich klasztorach polegająca na odmawianiu 150 *Psalmów Dawidowych*.

W IX wieku z praktycznych względów (trudno było się mnichom, a zwłaszcza wiernym nauczyć ich wszystkich na pamięć) *Psalmy* zastąpione zostały przez tyłużkrotne odmówienie *Ojciec nasz*

Klauzule bł. Dominika „odhaczane” m.in. na sznurze z supełkami. W XIII wieku mnisi cysterscy na tej bazie opracowali nową formę modlitwy i nazwali ją różańcem (rozpowszechnił ją św. Dominik). Wówczas też narodziła się tradycja przeplatania modlitwy *Ojciec nasz* modlitwami maryjnymi. Gdy w 1350 ukształtowało się *Zdrowaś Mario* w takiej postaci w jakiej znamy je dzisiaj – ono właśnie stało się bazą modlitwy różańcowej. Schemat *Ojciec nasz* i 10 *Zdrowaś Mario* utrwał się w XIV za sprawą Enrico Kalkara, kartuza z Kolonii. Wciąż jeszcze jednak nie były te modlitwy połączone z rozważaniem wydarzeń z życia Jezusa i Maryi. Początek takiej praktyki zawdzięczamy również kartuzowi – Dominikowi Helionowi (zwanemu także Dominikiem z Prus lub Dominikiem z Trewiru). Urodził się on w niewielkiej wsi koło Gdańska, gdy ziemie te, zwane Prusami były w posiadaniu zakonu krzyżackiego. Nie jest wykluczone, że przynajmniej biernie znał nasz język. Studiował na Uniwersytecie w Krakowie. Prowadził niespokojne, a nawet występne życie. By je zmienić czy też schronić się przed jego konsekwencjami (długi!) uciekł z Polski i w 1398 wstąpił do zakonu kartuzów w Trewirze. Tam w ramach ćwiczeń duchowych które miały go zdyscyplinować polecono mu codzienne odmawianie 50 razy *Zdrowaś Mario*. Nie mogąc skupić się na – jego zdaniem – zbyt monotonnej modlitwie poprosił przełożonego o możliwość rozwinięcia i pogłębienia jej o poprzedzające *klauzule* będące rozważaniami nad wydarzeniami ewangelicznymi. W ten sposób pierwotny różaniec wzbogacił się o 50 formuł medytacyjnych odnoszących się do życia Jezusa i Maryi (*od zwiastowania po uwielbienie w chwale nieba*) i w takiej wersji był popularyzowany. Natomiast sam Dominik przeszedł głęboką przemianę duchową. Przez kolejne dekady był wzorowym zakonnikiem i tradycja określa go jako błogosławionego.

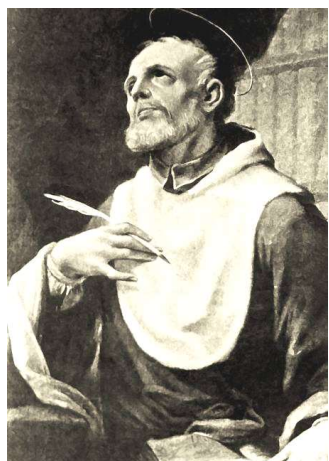
Różaniec zaś dzięki gorliwym propagatorom rozwijał się nadal. Z czasem wydzielono 3 jego części (obecnie cztery, dzięki innowacji Jana Pawła II) umieszczając w każdej z nich po 5 wydarzeń ewangelicznych. Uporządkowano też kolejność modlitw przyporządkowując im poszczególne paciorki różańca. Dziś jest to modlitwa popularna w całym chrześcijańskim świecie, miła Bogu i mająca potężną moc (co wiemy m.in. z maryjnych objawień i oficjalnych dokumentów Kościoła).

Paweł Włodkowic [ok. 1370 - 1435] duchowny, wybitny prawnik, wykładowca i rektor Uniwersytetu Krakowskiego. Intelktualista i wielki patriota. Pełnomocnik polskiego króla w sporze prawnym z Krzyżakami, autor analiz na temat relacji polsko-krzyżackich oraz projektów reform Kościoła. Poseł Polski na sobór w Konstancji [1414-18] na którym głosił

rewolucyjne wówczas tezy o prawach narodów i pokojowym (a nie siłowym) szerzeniu Ewangelii. Zwolennik dyplomatycznego rozstrzygania sporów międzynarodowych. Autor wyprzedzającej epokę koncepcji w myśl której wszyscy ludzie (także poganie i innowiercy) są bliźniami chrześcijan.

Kard. Zbigniew Oleśnicki [1389 - 1455] pierwszy polski kardynał, biskup krakowski, dyplomata, polityk. Uczestnik bitwy pod Grunwaldem, w czasie której uratował życie polskiego króla. Przez kilka dekad – niezależnie od imponującej kariery kościelnej – był sternikiem nawy państwowej wpływając na politykę pierwszych Jagiellonów. Jego priorytetami (prócz dbałości o pozycje i wpływy Kościoła) było wzmocnienie unii polsko-litewskiej, zapewnienie pokoju z sąsiadami wzrost pozycji naszego państwa na arenie międzynarodowej, a także dążenie do zapewnienia Jagiellonom tronu czeskiego i węgierskiego oraz ostateczne uregulowanie relacji z krzyżakami.

Św. Jan Kanty [ok. 1390 - 1473] wybitny uczony, profesor filozofii i teologii Uniwersytetu Krakowskiego. Kaznodzieja i wychowawca szczególnie oddany społeczności akademickiej. Służył także jako duszpasterz rodzinom i więźniom. Wrażliwy na niedolę bliźnich hojnie wspierał potrzebujących. Łączył zalety intelektu z głęboką wiarą. Patron studentów, uczonych i ubogich. Szczególny protektor chrześcijańskiej kultury.

Abp. Grzegorz z Sanoka [ok. 1404 - 1477] arcybiskup lwowski, znawca literatury starożytnej, zwolennik idei humanistycznych i mecenas sztuki, pisarz i poeta uzdolniony też muzycznie. Kapelan i doradca Władysława Warneńczyka, uczestnik bitwy pod Warną. Wybitny kaznodzieja. Odnowiciel znajdującej się w XV wieku w głębokim kryzysie diecezji lwowskiej, dbający też o rozwój samego miasta Lwowa i jego okolic.

Ks. Jan Długosz [1415 - 1480] duchowny, długoletni współpracownik kard. Oleśnickiego, dyplomata wielokrotnie reprezentujący na arenie międzynarodowej interesy Polski i polskiego Kościoła. Wychowawca synów królewskich. Inicjator wielu akcji dobroczynnych i fundator obiektów sakralnych. Gorący patriota. Najznakomitszy w swojej dobie, imponujący rozległą wiedzą polski historiograf. Autor wielotomowych *Roczników, czyli kronik sławnego Królestwa Polskiego* obejmujących historię Polski od najdawniejszych czasów do 1480, a także wielu innych dzieł m.in. *Herbarza polskiego*, *Żywotów polskich świętych* oraz *Katalogów biskupów polskich*.

Św. Jan z Dukli [ok. 1414 - 1484] duchowny, bernardyn, asceta i wybitny kaznodzieja. Większość życia spędził we Lwowie. Angażował się w pracę misyjną wśród prawosławnych i Ormian oraz w działalność charytatywną. Patriota oddany sprawie jedności narodu. Patron Korony i Litwy, patron wojsk Rzeczypospolitej oraz patron Lwowa, który wg. tradycji ocalił to miasto przed wojskami Chmielnickiego w 1648 i Turkami w 1672 roku. Szczególny orędownik osób niewidomych których problemy znał z własnego doświadczenia.

Św. Kazimierz Królewicz [1458 - 1484] syn króla Polski Kazimierza Jagiellończyka, wychowanek Jana Długosza i św. Jana Kantego. Brał udział w politycznych działaniach ojca, choć jednocześnie rozwijał w sobie przymioty duchowe i stronił od światowego życia. Żył skromnie praktykując ascezę. Nie założył rodziny. Był bardzo pobożny, szczególną cześć oddawał Męce Chrystusowej i Matce Bożej. Znany był z wrażliwości na potrzeby ubogich poddanych. Ostatni okres życia spędził na bliskiej mu Litwie. Zmarł na gruźlicę w wieku 26 lat. Jest głównym patronem Litwy.

Bł. Ładysław z Gielniowa [1440 - 1505] duchowny, bernardyn, założyciel polskich klasztorów tego zgromadzenia i współautor konstytucji zakonu. Wyśmienity kaznodzieja i spowiednik. Propagator polszczyzny w Kościele. Utalentowany twórca utworów religijnych: pieśni, antyfon, koronek i nabożeństw. Przypisuje mu się tłumaczenie na język polski *Godzinek o Niepokalanym Poczęciu NMP*. Jest szczególnym patronem Warszawy, gdzie posługiwał w kościele św. Anny. Tradycja przypisuje mu ocalenie miasta przed zarazą (1522) i bolszewikami (1920).

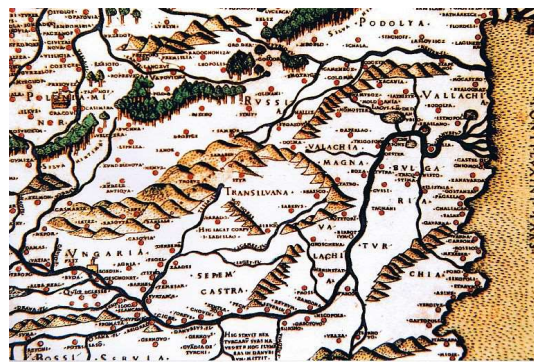
Bp. Jan Lubrański [1456 - 1520] biskup poznański, doktor prawa kanonicznego, sekretarz króla Kazimierza Jagiellończyka, współpracownik króla Jana Olbrachta, Aleksandra Jagiellończyka i Zygmunta Starego. Aktywny i wpływowy uczestnik życia politycznego. Zwolennik powszechnych podatków na wzmocnienie obronności państwa. Znakomity orator wysyłany przez monarchów na reprezentacyjne misje dyplomatyczne. Wszechstronnie utalentowany humanista posiadający rozległe znajomości wśród współczesnych mu luminarzy włoskiego renesansu. Mecenasa artystów i uczonych. Założyciel poznańskiego gimnazjum humanistycznego, zwanego z czasem Akademią Lubrańskiego – placówki edukacyjnej o bardzo wysokim poziomie i bogatym programie nauczania, która stała się kuźnią kadr dla polskiego Kościoła i życia publicznego

Ks. Maciej Miechowita [ok. 1475 - 1523] duchowny, historyk, geograf, praktykujący lekarz, profesor medycyny Uniwersytetu Krakowskiego i jego rektor. Szczery patriota przywiązany do Ojczyzny i dumny z jej historii. Autor pisanej w celach edukacyjnych *Kroniki Polskiej* będącej kontynuacją dzieła Długosza. Twórca *Traktatu o dwóch Sarmacjach* – pionierskiej i niezwykle poczytnej pracy nt. geograficznych, historycznych i etnograficznych zagadnień dotyczących obszaru między Wisłą a Donem (Sarmacja europejska) i Donem a Morzem Kaspijskim (Sarmacja azjatycka). Z dzieła tego przez przez długie lata Zachód czerpał wiedzę o Europie wschodniej.

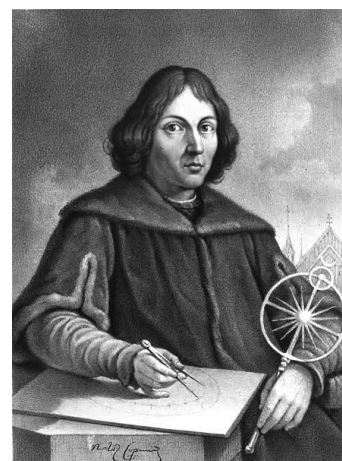
Ks. Biernat z Lublina [1460 - 1529] duchowny, poeta wczesnego renesansu, tłumacz i bajkopisarz. Inicjator tzw. błazeńskiego nurtu w naszej literaturze. Autor modlitewnika *Raj duszny*, jednej z pierwszych książek drukowanych w języku polskim oraz prawdopodobnie kilku książek medycznych. Najbardziej znanym jego dziełem jest *Żywot Ezopa Fryga...* W tej wierszowanej biografii tytułowego Ezopa zamieścił swobodne spolszczenie ponad 200 bajek znanych z tradycji antycznej, a ich tytuły utworzyły podstawowy zasób najdawniejszych przysłów polskich.

Ks. Bernard Wapowski [1450 - 1535] duchowny, historyk, humanista, świetny orator, astronom, ojciec polskiej kartografii. 10 lat przebywał na dworze papieskim gdzie m.in. współpracował przy redakcji map i dzieł Ptolemeusza, a także wprowadzał papieża w dzieje i specyfikę wschodniej Europy. Sekretarz i oficjalny historiograf Zygmunta Starego. Autor i wydawca map Europy wschodniej oraz pionierskiej mapy przedstawiające rozległe ziemie państwa polsko-litewskiego (1526) na której wzorowały się późniejsze opracowania. Był też autorem prac historycznych m.in. *Kroniki* obejmującej dzieje Polski od czasów przedchrześcijańskich do 1535 roku.

Abp. Jan Łaski [1456-1531] kanclerz koronny (najwyższa po królu funkcja w państwie) i prymas Polski (najwyższa funkcja w krajowym Kościele), wybitny mąż stanu, polityk, prawnik. Współpracownik i powiernik królów polskich Chojny mecenas kultury. Szczery patriota dążący do wzmocnienia pozycji Polski poprzez reformy wewnętrzne i umiejętnie prowadzoną politykę zagraniczną. Postulował scentralizowanie państwa, silną władzę króla i jego współpracę ze średnią szlachtą w której widział najważniejszy element narodu. Znakomity znawca prawa (polskiego, kościelnego i cesarskiego) oraz jego kodyfikator. W 1506 opracował, opatrzył wstępem i wydał tzw. *Statuty Łaskiego* obejmujące całe ustawodawstwo polskie od 1374 roku. Mądry przewodnik polskiego Kościoła.

Mikołaj Kopernik [1473 - 1543] duchowny (najprawdopodobniej bez przyjęcia wyższych święceń). Genialny astronom. Twórca teorii heliocentrycznej, która była prawdziwym przewrotem w nauce, burzącym dotychczasowy (jak się wydawało nienaruszalny) sposób myślenia o wszechświecie. Wszechstronnie wykształcony i uzdolniony. Prócz astronomii parał się też medycyną, kartografią, farmacją, prawem, matematyką i ekonomią (m.in. sformułował prawo o wypieraniu lepszej monety przez gorszą). Był kanonikiem kapituły warmińskiej. Znakomicie administrował dobrami kapitulnymi powierzonymi jego pieczy. Był też m.in. scholastykiem wrocławskiej Kolegiaty Świętego Krzyża i św. Bartłomieja. Jako lojalny poddany króla polskiego podkreślał związki Warmii z Koroną. Wykazał też niemałe talenty strategiczne oraz odwagę broniąc twierdzy w Olsztynie przed Krzyżakami.

Bp. Jan Dantyszek [1485 - 1548] duchowny, urzędnik królewski, pierwszy „zawodowy” polski ambasador, negocjator, dyplomata, niestrudzony obrońca interesów Polski, a zwłaszcza jej praw do Pomorza. Zaufany wysłannik króla Zygmunta Starego. Z jego polecenia odbył misje m.in. do Prus, Anglii, Niderlandów, Hiszpanii, Italii i państw niemieckich. Odbył też pielgrzymki do Composteli i Ziemi Świętej oraz pełną przygodę morską wyprawę po Morzu Śródziemnym. Był erudyta i humanistą. Utrzymywał kontakty z wybitnymi politykami, artystami i uczonymi swej epoki. Sam jako poeta uwieńczony został cesarskim „laurem poetyckim”. W ostatnich dekadach życia gorliwie pełnił obowiązki biskupa chełmińskiego i warmińskiego, jednocześnie tworząc w swej rezydencji prawdziwe renesansowe centrum nauki i kultury.

Św. Stanisław Kostka [1550 - 1568] pochodził z rodziny szlacheckiej. Uczył się w wiedeńskim gimnazjum prowadzonym przez jezuitów. Choć niezwykle pobożny i skromny w zasadniczych sprawach okazywał żelazną wolę, wytrwałość i gotowość do poświęceń. Pokonał wiele przeszkód, by zgodnie z wcześniej rozpoznany powołaniem wstąpić do zakonu jezuitów. Z pokorą zniósł szykany i drwiny otoczenia, przeciwstawił się zakazowi rodzica i wytrwale pokonywał rozmaite formalne trudności. Wreszcie zdecydował się pieszo i w przebraniu (ścigali go wysłannicy ojca) dotrzeć z Wiednia do rzymskiej siedziby zakonu. W 1657 został tam przyjęty do nowicjatu. Niecały rok później zmarł w opinii świętości. Beatyfikowano go (jako pierwszego spośród jezuitów) już w 1605 roku, kanonizowano w 1726. Jest patronem Polski i szczególnym orędownikiem polskiej młodzieży i dzieci.

Śl. B. Stanisław Hozjusz [1504 - 1579] kardynał, biskup warmiński, orędownik nierozdzielności Prus i Pomorza z Koroną, sekretarz królewski, konsultant i Wielki Penitencjarz papieski, dyplomata i poeta. Gruntownie wykształcony, wiodący reprezentant europejskiej i polskiej teologii w dobie kontrreformacji. W głównym sporze religijnym swoich czasów stanowczo bronił katolicyzmu przed protestantyzmem. Wydawał na ten temat wiele teologicznych rozpraw pisanych z zacięciem polemicznym. Miał istotny (organizacyjny i teologiczny) wpływ na przebieg i ustalenia Soboru Trydenckiego, którego decyzje były odpowiedzią Kościoła katolickiego na reformację. Sprowadził do kraju jezuitów, założył też pierwsze w Polsce seminarium duchowne. Od 1569 ponownie przebywał w Rzymie, jako poseł Polski i współpracownik kurii papieskiej odpowiedzialny za wdrażanie w Kościele decyzji soborowych. W Rzymie ufundował istniejący do dziś polski kościół św. Stanisława. Trwa jego proces beatyfikacyjny.

Bp. Marcin Kromer [1512 - 1589] biskup warmiński, wybitny i wszechstronnie wykształcony humanista, sekretarz królewski, dyplomata, stały przedstawiciel polskiego monarchy na cesarskim i papieskim dworze. Koneser i teoretyk muzyki, znawca literatury i historii. Autor licznych dzieł polemicznych w duchu kontrreformacyjnym oraz prac historycznych. Wielką sławę przyniosła mu praca *O pochodzeniu i czynach Polaków*, w której kunsztowną łaciną przedstawił zarówno faktyczne wydarzenia i postaci z dziejów Polski, jak i wątki legendarne. Drugim jego dziełem była rozprawa *Polska – o położeniu, ludności, obyczajach, urządach i sprawach publicznych Królestwa Polskiego księgi dwie*. Zgodnie z tytułem autor omawia w nim zagadnienia geografii ziem polskich, charakteryzuje nacje mieszkające na terytorium naszego państwa i prezentuje ustrój Królestwa Polskiego. Traktat ten przez dziesięciolecia był podstawowym dla Europejczyków źródłem wiedzy o Polsce i Polakach.

Ks. Jakub Wujek [1541 - 1597] jezuita, doktor teologii i wykładowca w szkołach jezuickich, rektor Akademii w Wilnie organizator placówki jezuickiej w Siedmiogrodzie. Autor dzieł teologicznych mających charakter polemiki z protestantami. Dziełem jego życia, a zarazem bardzo istotnym wydarzeniem w dziejach polskiej kultury było pionierskie katolickie przetłumaczenie Biblii na język polski. Podstawą pracy była *Wulgata* czyli łacińskie tłumaczenie dokonane przez św. Hieronima. Tłumacz korzystał jednak dodatkowo z tekstów hebrajskich i greckich. Ukończył swe dzieło dosłownie

tuż przed śmiercią. Drukiem tłumaczenie (z pewnymi poprawkami) zostało wydane w 1599. Przez następne 367 lat, a więc do ukazania się tzw. *Biblii Tysiąclecia* (1965) było ono podstawowym, oficjalnym katolickim przekładem Biblii na język polski, powszechnie używanym na naszych ziemiach.

Ks. Marcin Laterna [1552 - 1598] jezuita, wykładowca przedmiotów humanistycznych w zakonnych placówkach, profesor retoryki na Akademii w Wilnie. Wybitny orator, kaznodzieja przy dworze Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy i spowiednik tych monarchów. Kapelan obozowy wojsk koronnych w czasie wojen z Moskwą (1579-82). Autor m.in. niezwykle popularnego i wielokrotnie wydawanego modlitewnika *Harfa duchowna*. Superior domu zakonnego we Lwowie, główny kaznodzieja lwowskiej katedry, organizator działalności misyjnej i charytatywnej.

W 1598 podczas powrotu ze Szwecji, gdzie towarzyszył Zygmuntowi III Wazie został na morzu zaatakowany przez zwolenników opozycyjnego wobec naszego władcy księcia szwedzkiego Karola Sudermańskiego. W trakcie sporu religijnego z protestanckimi napastnikami bronił ortodoksji katolickiej, za co został okaleczony przez obcięcie rąk i utopiony w morzu.

Ks. Piotr Skarga [1536 - 1612] gruntownie wykształcony duchowny, wybitny kaznodzieja (także na królewskim dworze), jezuita. Duszpasterz wielce zaangażowany w działalność dobroczynną (twórca Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego). Pierwszy rektor Akademii Wileńskiej. W czasach sporów wyznaniowych gorący obrońca ortodoksji katolickiej. Autor wielu polemicznych tekstów o charakterze kontrreformacyjnym i dydaktyczno-moralnym. Zasłużony dla rozwoju polskiej kultury i literatury m.in. poprzez wydanie bestsellerowych *Żywotów świętych* oraz *Kazań sejmowych*.

Żarliwy patriota piętnujący grzechy popełniane przeciw Ojczyźnie, nawołujący do czynnego zaangażowania w jej sprawy i przestrzegający przed groźbą upadku państwa na skutek wewnętrznych waśni, pazerności, bezprawia, anarchii i demoralizacji. Autor do dziś odmawianej pięknej *Modlitwy za Ojczyznę*. Dla kolejnych pokoleń Polaków wzór zaangażowanego kapłana-patrioty.

Bartłomiej Nowodworski [ok. 1552 - 1625] szlachcic, znakomity i odważny rycerz, kawaler maltański, mecenas oświaty. W młodości w służbie Stefana Batorego, dla którego m.in. wykonywał tajną misję wywiadowczo-dyplomatyczną w Stambule. Następnie był rycerzem na dworze królów Francji dzięki czemu poznał nowoczesne tajniki sztuki wojennej. Dłuższy czas przebywał na Malcie, gdzie związał się z Zakonem Kawalerów Maltańskich (śluby zakonne złożył w 1605 roku). Uczestniczył w walkach z Turkami w pd. Europie i w Afryce pn. Po powrocie do kraju związał się z dworem Zygmunta III.

Jego sławę wojenną ugruntował udział w szturmie Moskwy, a przede wszystkim samodzielnie wykonana misja podminowania murów obleganego przez Polaków Smoleńska – co doprowadziło do zdobycia tej strategicznie położonej twierdzy (1611). Autor (niewdrożonego) projektu reformy polskiego szkolnictwa wojskowego, fundator znakomitego liceum w Krakowie i wielki darczyńca Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uosobienie cnót chrześcijańskiego rycerza. Najśłynniejszy polski członek Zakonu Kawalerów Maltańskich.

Ks. Grzegorz Zdziewowski [1609 - 1685] duchowny katolicki wykształcony w Krakowie i w Rzymie, dr teologii, żarliwy czciciel Maryi, wybitny kaznodzieja doby kontrreformacji, poeta religijny, duszpasterz znany z talentów organizacyjnych oraz dbałości o duchowne i materialne potrzeby swych parafian, fundator kościołów, dobroczyńca ubogich i chorych, opiekun studentów Akademii Krakowskiej, zamordowany podczas bandyckiego napadu na parafię, w której pracował.

Bł. Regina Protmann [1552 - 1613] Urodziła się w Braniewie.

Pochodziła z majątnej rodziny. Żyła w czasach, gdy na Warmii silnie rozwijał się luteranizm. Ona jednak i jej rodzina pozostała wierna religii katolickiej, na co niemały mieli działający w Braniewie jezuici. Postanowiła już jako nastolatka całkowicie poświęcić się Bogu. W 1571 zaczęła żyć w założonej przez siebie wspólnotie, którą po wielu latach za zgodą papieża przekształcono w Zgromadzenie Sióstr św. Katarzyny. Jego celem była opieka nad ubogimi, chorymi i umierającymi, edukacja dzieci i młodzieży oraz pomoc w pracy parafialnej.

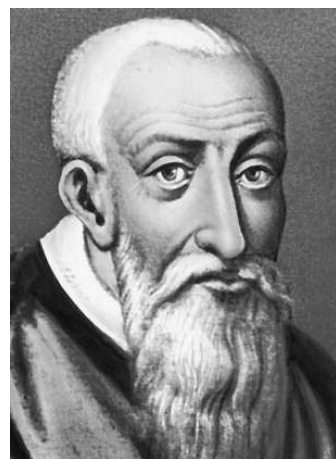

Bł. Regina wiele uwagi poświęciła też duszpasterstwu kobiet, co było w XVII dość nowatorskie. Surowa i wymagająca wobec siebie potrafiła okazywać bliźnim wiele miłości, wsparcia i cierpliwości. Dewizą jej życia były słowa *Jak Bóg chce*. Zmarła w opinii świętości.

Św. Melchior Grodziecki [1582 - 1619] pochodzący z Cieszyna jezuita wykształcony w Pradze i Wiedniu. Uczył w placówkach oświatowych prowadzonych przez ten zakon m.in. w Kłodzku. W czasie wojny 30-letniej był kapelanem wojsk polskich i czeskich w armii habsburskiej w Koszycach. Schwytany wraz z kilkoma innymi współbraćmi przez siedmiogrodzkie wojska protestanckie odmówił mimo ciężkich tortur porzucenia wiary katolickiej i przyjęcia kalwinizmu. Zginął śmiercią męczeńską ścięty toporem. Beatyfikowany w 1905 roku, kanonizowany w 1997. Dziś patronuje pojednaniu pomiędzy katolikami i protestantami, a także pomiędzy nacjami naszej części Europy.

ks. Jan Brożek [1585 - 1562] duchowny gruntownie wykształcony również w zakresie filozofii i medycyny. Znakomity reprezentant ówczesnej polskiej nauki. Uczony zajmujący się w swych badaniach problematyką astronomii, przyrody, medycyny, geologii, geodezji, muzyki, kartografii, historii nauki i teologii. Autor wielu pisanych po łacinie dysertacji. Wykładowca i rektor Akademii Krakowskiej i jej hojny dobroczyńca. Szczególny rozgłos przyniosły mu prace z zakresu matematyki, w których prócz obszernych informacji o europejskich dokonaniach w tej dziedzinie znalazło się wiele pionierskich i oryginalnych stwierdzeń dotyczących m.in. teorii liczb i teorii wielokątów gwiaździstych (podał np. po raz pierwszy liczbę wielokątów gwiaździstych o 7, 8, 14 i 15 wierzchołkach, wskazał metodę obliczania powierzchni trójkąta sferycznego).

O. Fabian Birkowski [1566 - 1636] dominikanin, doktor teologii, wybitny i popularny kaznodzieja, autor *Kazań na niedziele i święta*. Świetny, wrażliwy i krytyczny obserwator życia społecznego i politycznego w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej. Kaznodzieja Władysława IV, któremu towarzyszył także w wyprawach wojennych. Znał niełatwe warunki życia obrońców naszych granic permanentnie wówczas atakowanych przez wrogów. Z myślą o nich wydał niezwykle popularne *Kazania obozowe o Bogurodzicy*. Pełnił wobec nich gorliwie

posługę kapelana – błogosławił przed bitwą, odprawiał msze, spowiadał, głosił kazania i dysponował na śmierć. *Napoły kapłan, napoły żołnierz, znał kwiat ówczesnych rycerzy i nawoływał młodzież by drogą cnoty szła do rycerskiego zawodu.*

Ks. Piotr Kulesza [1575 - 1641] jezuita, kapelan wojskowy Z uwagi na znajomość języka łotewskiego i estońskiego pracował jako ewangelizator i tłumacz na terenie Inflant i Kurlandii. W czasie wojny ze Szwedami w 1601 i 1627 był kapłanem armii polskiej w Inflantach. Wielokrotnie służył jako kapłan u boku wybitnego hetmana i wielkiego patrioty Stefana Żółkiewskiego. M.in towarzyszył jego wojskom podczas wyprawy smoleńskiej (1609-11), której epizodem była słynna bitwa pod Kłuszynem. Był inicjatorem i liderem bardzo prężnej misji jezuickiej w Dyneburgu na Łotwie, gdzie z oddaniem pracował wśród ludności w większości protestanckiej bądź pogańskiej.

Bl. Zofia Czeska [1584 - 1650] pochodziła z Małopolski. Jako 16 letnia dziewczyna wyszła za mąż, po 8 latach owdowiała. Od młodości oddawała się działalności charytatywnej, szczególnie poświęcając się pracy na rzecz ubogich i osieroconych dziewcząt. Z własnych funduszy zorganizowała dla nich w Krakowie ośrodek wychowawczy, który był pierwszą w Polsce zorganizowaną szkołą żeńską. Pełniła w niej obowiązki przełożonej, wychowawczyni i nauczycielki. Skutecznie zabiegała też o środki na jej działalność i utrzymanie podopiecznych. Zainicjowała

powstanie Zgromadzenie Sióstr Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny. Zmarła w opinii świętości.

Ks. Szymon Starowolski [1588 - 1656] duchowny wykształcony na kilku europejskich uczelniach, wykładowca teologii moralnej i filozofii, poliglota. Wychowawca i opiekun młodych magnatów polskich, towarzysz ich studiów i edukacyjnych podróży po Europie. Autor 70 książek poświęconych przede wszystkim historii Polski. Były wśród nich leksykony biograficzne zawierające życiorysy pisarzy, rycerzy i osób szczególnie zasłużonych dla państwa i Kościoła polskiego. Był też wierszowany traktat polityczny *Votum o naprawie Rzeczypospolitej* oraz dzieło *Polonia* – rodzaj przewodnika syntetyzującego wiedzę o naszym kraju dla potrzeb cudzoziemców.

Ks. Wojciech Męciński [1598 - 1643] jezuita, męczennik i misjonarz, marzył o pracy misyjnej w dalekiej Japonii, w której za szerzenie katolicyzmu groziła kara śmierci. W 1630 wypłynął statkiem z Portugalii. W czasie dramatycznego rejsu pełnił funkcję lekarza, ratując dziesiątkowanych przez szkorbut członków załogi i pasażerów. Ekspedycja nie dopłynęła do celu i powróciła do Lizbony. 2 lata później dopłynął na obszar dzisiejszego Wietnamu gdzie podjął pracę misyjną, a w 1635 znalazł się Makau u wybrzeży Chin, by spróbować stamtąd drogą morską dotrzeć do Japonii. Na okręt napadli jednak Holendrzy i uwięzili go na Formozie (dziś: Tajwan). Leczył tam współwięźniów i holenderskich urzędników, a także rodzinę gubernatora, czym zapracował sobie na znośniejsze warunki bytowe. W 1637 wraz z innymi więźniami miał być przetransportowany statkiem na Jawę. W czasie postoju w Kochinie zbiegł i schronił się w tamtejszym domu misyjnym, a następnie, po rekonwalescencji rozpoczął pracę misyjną w Kambodży. W 1642 przez Morze Chińskie dotarł do Manilii na Filipinach, a stamtąd – przebrany za Chińczyka – do wymarzonej Japonii.

Szybko jednak został pojmany przez ludzi szoguna Hitetady i uwięziony w Nagasaki. Tam poddano go wyjątkowo brutalnym torturom, a gdy mimo to nie wyparł się wiary, powieszono go głową w dół nad głębokim rowem z nieczystościami. Zmarł po 7 dniach męki. W 1700 męczeństwo W. Męcińskiego zostało potwierdzone kanonicznie.

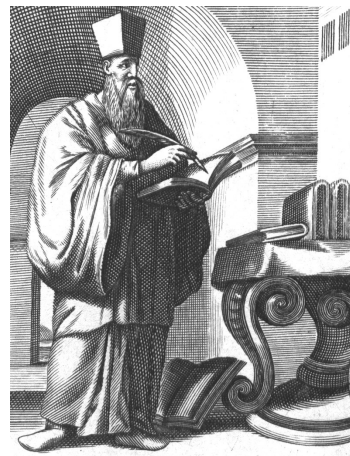
Św. Andrzej Bobola [1591 - 1657] jezuita, świetny kaznodzieja, spowiednik i ewangelizator. W kolejnych miejscach posługi prowadził zakrojoną na szeroką skalę działalność duszpasterską, kaznodziejską i charytatywną. Z oddaniem służył bliźnim także w bardzo krytycznych momentach – np. podczas epidemii czy kilkukrotnych najazdów moskiewskich. Był autorem (współautorem?) tekstu ślubów Jana Kazimierza, który 1 IV 1656 we lwowskiej katedrze oddał nasz naród pod władanie Matki Bożej jako Królowej Polski. Od 1636 był wędrownym misjonarzem na terenie kresowej diecezji pińskiej. Umacniał w wierze tamtejszych katolików, przywracał Kościołowi wiernych, którzy na skutek różnych okoliczności porzucili praktyki religijne i pozyskiwał nowych wyznawców. Zginął z rąk prawosławnych kozaków. Poddany przed śmiercią niewyobrażalnym torturom, nie wyrzekł się wiary. W świetle przekazów wielokrotnie po śmierci w sposób nadprzyrodzony „przypominał” o sobie i o konieczności nieustanej troski o Ojczyznę. Beatyfikowany w 1853, kanonizowany w 1938 roku. W 1957 (czyli 300 lat po śmierci męczennika) Pius XII ogłosił encyklikę *Niepokonany Mocarz Chrystusa* poświęconą dokonaniom polskiego jezuitę. Jest to jedyny przypadek, by encyklika papieska miała tak „biograficzny” charakter. Jest patronem Polski, wzorem wytrwałości w wierze i męstwa w jej wyznawaniu, natchnieniem do podejmowanych na swoją miarę działań ewangelizacyjnych w coraz bardziej zlaicyzowanym świecie, a także zachętą do porozumienia między wszystkimi wyznawcami Chrystusa.

Bp. Krzysztof Żegocki [1618 - 1673] boymnim przyjął święcenia kapłańskie wiódł żywot typowy dla reprezentanta stanu szlacheckiego żyjącego w naznaczonym wojnami XVII wieku. Ukończył kolegium jezuickie, studiował na Akademii Krakowskiej, był dwukrotnie żonaty, miał pięcioro dzieci, dobrze gospodarzył w swych majątkach. Walczył z kozakami i Tatarami podczas powstania Chmielnickiego. Szczególnie piękną kartę zapisał w czasie potopu szwedzkiego, kiedy to jako jeden z pierwszych podjął walkę partyzancką przeciw najeźdźcy. Organizował wojnę podjazdową przeciw Szwedom i ich stronnikom. Ruszył na odsiecz obleganej Częstochowie, zabezpieczał powrót Jana Kazimierza do kraju, odcinał drogi zaopatrzenia szwedzkich załóg, wygrał wiele potyczek, nękał wroga na terenie Rzeczypospolitej, Śląska, Brandenburgii i Danii. Zasłużył się też w służbie cywilnej będąc m.in. starostą babimojskim i konińskim, marszałkiem Trybunału Koronnego, wojewodą inowrocławskim, posłem na sejm i senatorem. Słynął z gorliwości religijnej. Gdy owdowiał przyjął święcenia kapłańskie. W 1669 został biskupem chełmskim i dał się poznać jako dobry rządca spustoszonej wojnami

diecezji.

Ks. Michał Boym [1612 - 1659] jezuita, misjonarz, sinolog-amator. Od 1644 działał w Chinach. Wykładał w seminarium jezuickim w Makau, poznawał chiński język, przyrodę i kulturę. Gdy sprzyjająca chrześcijaństwu dynastia Ming została zagrożona przez Mandżurów, jako wysłannik cesarskiego dworu udał się do Europy z zadaniem uzyskania pomocy. Choć nie otrzymał realnego wsparcia ani od papieża, ani od władców świeckich wykorzystał swój pobyt w Europie do popularyzacji wiedzy o Państwie Środka m.in. poprzez prezentację sporządzonego przez siebie *Atlasu chińskiego*, który prócz map zawierał wykonane przez misjonarza ilustracje obrazujące chińskie obyczaje i przyrodę. Mimo fiaska swej podróży, zagrożenia związanego z niekorzystnymi zmianami sytuacji politycznej w Chinach, a nawet wbrew oficjalnemu stanowisku swego zakonu lojalnie chciał powrócić na misję. W czasie wyczerpującej drogi powrotnej, która trwała aż 3 lata zmarł i został pochowany w nieznanym miejscu.

O. Augustyn Kordecki [1603 - 1673] ksiądz paulin, pełnił rozmaite funkcje w strukturach tego zakonu. Jako kilkakrotny przeor Jasnej Góry okazał się dobrym gospodarzem, dbającym o sanktuarium i podległych mu ludzi. Nie był intelektualistą, niechętnie również włączał się do polityki. Wykazywał natomiast szczerą pobożność i duże talenty organizacyjne. Podczas „potopu” szwedzkiego dążył do ocalenia klasztoru, a nade wszystko ochrony cudownego obrazu NMP przed zniszczeniem i profanacją. Próbował różnych sposobów, poczynając od negocjacji ze Szwedami w sprawie gwarancji nietykalności dla sanktuarium.

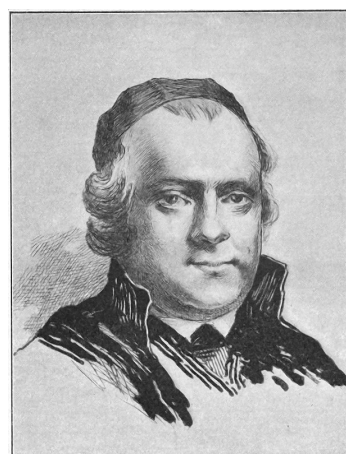
Prowadził też korespondencję i konsultacje z polskimi dostojnikami i oficerami. Gdy okazało się, że negocjacje z wrogiem nie przynoszą spodziewanego rezultatu, podjął decyzję o stawieniu Szwedom czynnego oporu. W dniach 18 XI - 25 XII 1655 klasztor przetrzymał silne oblężenie, co w znękanym wojną i okupacją społeczeństwie zostało zinterpretowane w kategoriach cudu i zainicjowało w Rzeczypospolitej śmielszy i bardziej powszechny opór przeciw najeźdźcy. Choć ojciec Kordecki nie miał wpływu na aspekt militarny obrony Jasnej Góry, swą postawą i decyzjami wybitnie przyczynił się do końcowego sukcesu tej operacji. Szybko więc zyskał powszechną sławę wśród rodaków. Spisany przy jego współudziale opis wydarzeń stał się kanwą religijno-patriotycznej legendy i inspiracją dla wielu twórców, w tym dla H. Sienkiewicza.

Św. Stanisław Papczyński [1631 - 1701] duchowny, od 1654 w zakonie pijarów, święcenia 1661. Znakomity kaznodzieja, teolog i wykładowca retoryki. Nadworny kaznodzieja i spowiednik Jana III Sobieskiego. Podtrzymywał króla i sejm w decyzji ruszenia na odsiecz zagrożonej przez Turków Austrii. Towarzyszył naszej armii i królowi podczas odsieczy wiedeńskiej, błogosławił wojsko i niósł mu wsparcie duchowe. Pisarz religijny, autor poezji i ogłoszonych drukiem kazań na różne kościelne uroczystości. Gorący patriota zatroskany o losy podupadającej Rzeczypospolitej. Piętnował prywatę, anarchię, pijaństwo, brak społecznej solidarności i pogardzanie polską tradycją. Nawoływał do odnowy moralnej. Był wielkim czcicielem Maryi Niepokalanej. W roku 1673 założył zakon marianów, którym kierował przez 3 dekady. Celem marianów było ewangelizowanie i nauczanie ludu oraz modły za umarłych, zwłaszcza za poległych za wiarę i Ojczyznę. Było to pierwsze rdzennie polskie męskie zgromadzenie zakonne.

Ks. Grzegorz Gorczycki [1665 - 1732] duchowny, kapelmistrz, kompozytor. Studiował w Pradze i Wiedniu. W 1692 przyjął święcenia. Kapelmistrz Katedry na Wawelu i twórca bogatej oprawy muzycznej tamtejszych mszy i nabożeństw. Dyrygent kilku zespołów wokalnych i instrumentalnych działających przy tej świątyni. Kompozytor barokowych w swym stylu utworów: mszy, motetów, pieśni, koncertów. Poza muzyką dał się poznać jako gorliwy dobroczyńca ubogich, opiekun chorych i odważny ksiądz, który w momencie wyniszczającej wojny ze Szwedami nie zaprzestał pełnić swych duszpasterskich powinności. Na jego płycie nagrobnej widnieje napis: *Gemma Sacerdotum – klejnot kapłaństwa*.

Ks. Stanisław Konarski [1700 - 1773] duchowny z zakonu pijarów, wybitny pedagog, publicysta polityczny. Dziełem jego życia było założenie konwiktu („szkoły średniej” z internatem) dla młodzieży szlacheckiej tzw. Collegium Nobilium. Ta powstała w 1740 placówka była najnowocześniejszą w swoim czasie szkołą w Polsce. Jej program uwzględniał aktualne dokonania naukowe (także w dziedzinie nauk przyrodniczych) oraz kładł nacisk na szeroko pojmowaną edukację patriotyczno-obywatelską. Konarski sam interesował się polityką i z niepokojem obserwował bieg spraw w zmierzającej ku katastrofie Rzeczypospolitej. Owocem tych zainteresowań były liczne publikacje w których poruszał tematykę etyczną, oświatową i ustrojowo-polityczną, a wśród nich czterotomowa praca *O skutecznym rad sposobie*, w której niezwykle trafnie wskazał wady polskiego ustroju i słabości życia politycznego w naszym kraju oraz zarysował projekt naprawczy państwa.

Bp. Józef Andrzej Załuski [1702 - 1774] biskup kijowski, więzień polityczny w Rosji, członek polskich i zagranicznych towarzystw naukowych, historyk, bibliofil i bibliograf, mecenas nauki i literatury, autor rozpraw teoretycznych poświęconych rozmaitym zagadnieniom związanym z organizacją i porządkowaniem zbiorów bibliotecznych, bibliografistyką oraz edytorstwem. Wielki miłośnik książek i ich kolekcjoner. Wraz z bratem Stanisławem skupował w całej Europie druki, rękopisy, grafiki, mapy i całe księgozbiory, wśród których dominowały pozycje łacińskie, francuskie oraz

polskie i Polski dotyczące (tzw. *polonica*). Liczącą kilka tysięcy woluminów kolekcję bracia Załuscy pomieścili w jednym z warszawskich pałaców, a w 1747 udostępnili bezpłatnie czytelnikom. Biblioteka Załuskich była jedną z największych bibliotek Europy, pierwszą w Polsce o charakterze publicznym, a zarazem narodowym, co wyrażało się m.in. w gromadzeniu możliwie pełnego zasobu ojczystego piśmiennictwa.

Ks. Marek Jandołowicz [1713 - 1799] karmelita, wybitny kaznodzieja, duchowy przywódca tragicznej konfederacji barskiej. Duszpasterzował na zdominowanym przez prawosławie Wołyniu, był też przeorem karmelickich klasztorów w Annopolu i Barze. Słynął z głębokiej duchowości, ascetycznego trybu życia i płomiennych kazań, w które wplątywał treści patriotyczne. W dobie zagrożenia suwerenności Rzeczypospolitej potępiał prorosyjską i zbyt jego zdaniem „postępową” politykę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wraz z podobnie myślącymi szlacheccami zawiązali zbrojną konfederację barską (1768-72). Jako „ksiądz Marek” objął jej duchowe przywództwo i nadał temu patriotycznemu zrywowi wyraźnie katolicki (w tym maryjny) charakter. Pojmany i torturowany przez kozaków spędził 6 lat w ciężkim więzieniu w Kijowie. Po powrocie do Baru nie zaprzestał działalności patriotycznej wspierając Powstanie Kościuszkowskie. Bardzo przeżył dramat rozbiorów. I za życia, i po śmierci otaczany był wielką czcią. Trafił do narodowej mitologii i literatury.

Ks. Grzegorz Piramowicz [1735 - 1801] duchowny i pedagog, reformator polskiej oświaty, profesor filozofii we Lwowie i kaznodzieja tamtejszej katedry. Związany z intelektualnym środowiskiem skupionym wokół króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Aktywista Komisji Edukacji Narodowej mającej na celu gruntowne zreformowanie systemu oświaty w Polsce. Sekretarz Towarzystwa do Książek Elementarnych, którego zadaniem było opracowanie jednolitego zestawu podręczników do wszystkich typów szkół w Rzeczypospolitej oraz poradników metodycznych dla nauczycieli tychże szkół.

Autor podręczników, płodny publicysta, wizytator szkół KEN. W dobie Sejmu Wielkiego, wspierał piórem obóz patriotyczny i dzieło Konstytucji 3 Maja, a płomiennymi kazaniami potępiał zdrajców z Targowicy. Internowany przez Austriaków w czasie insurekcji kościuszkowskiej. Po III rozbiorze zajmował się pracą duszpasterską i oświatową, był autorem okolicznościowej poezji i publicystyki tłumaczył łacińskie pieśni kościelne, zbierał piosenki i podania ludowe. Ostatnim jego dziełem była *Książka pożyteczna dla ludu* rodzaj popularnej encyklopedii.

Bp. Ignacy Krasicki [1735 - 1801] biskup warmiński, prymas Polski i Litwy, kapelan króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Zwolennik proponowanych przez obóz patriotyczny reform ustrojowych. Wnikliwy krytyk naszych narodowych przywar i ludzkich słabości. Najważniejszy poeta polski doby oświecenia. Płodny i wszechstronny twórca. Pisał wiersze liryczne i patriotyczne, listy poetyckie, a przede wszystkim bajki i satyry, w których wzniósł się na artystyczne szczyty. Ponadto spod jego pióra wyszły poematy heroikomiczne, powieści, powiastki, komedie i epepeje. Był też autorem historii literatury i podręcznej encyklopedii oraz tłumaczem. Pozostawił także po sobie liczne teksty o charakterze publicystycznym. Autor pięknego i podniosłego *Hymnu do miłości Ojczyzny* (*święta miłości kochanej Ojczyzny...*) – utworu wpływającego na patriotyczne postawy kilku pokoleń Polaków.

Ks. Marcin Poczubut-Odlanicki [1728 - 1810] kapłan, jezuita, teolog. Uczony astronom, twórca nowoczesnego obserwatorium i ośrodka astronomicznego na Uniwersytecie Wileńskim, rektor i reformator tejże uczelni. Członek zagranicznych towarzystw naukowych. Bardzo aktywny działacz Komisji Edukacji Narodowej zaangażowany w program reform oświatowych u schyłku I Rzeczypospolitej. Zwolennik Konstytucji 3 Maja represjonowany przez targowiczán. W czasie Powstania Kościuszkowskiego członek najwyższych władz insurekcyjnych na Litwie. Po upadku Polski poniechał polityki, odrzucił zaproponowane biskupstwo i skoncentrował się na działalności naukowej.

Ks. Hugo Kołłątaj [1750 - 1812] gruntownie wykształcony duchowny o bardzo radykalnych poglądach, profesor i rektor Akademii Krakowskiej, działacz Komisji Edukacji Narodowej, współtwórca Liceum Krzemienieckiego. Zwolennik głębokich reform ustrojowych Rzeczypospolitej zmierzających do zmiany stosunków politycznych, społecznych i gospodarczych w kraju oraz pełnej jego suwerenności.

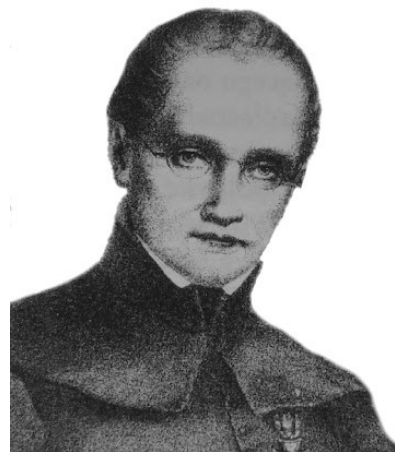
Lider radykalnego odłamu obozu patriotycznego w dobie Sejmu Wielkiego. Główny autor Konstytucji 3 Maja, uczestnik Powstania Kościuszkowskiego, autor skierowanego do włościan Uniwersału Połanieckiego, w którym zawarto postulaty przyznania chłopom wolności osobistej. Emigrant, długoletni więzień polityczny. Uczony i publicysta zajmujący się różnymi kwestiami przyrodniczymi, antropogeograficznymi, historycznymi i oświatowymi.

Ks. Stanisław Staszic [1755 - 1826] duchowny, uczony specjalizujący się w naukach przyrodniczych, działacz edukacyjny doby oświecenia, patriota szczególnie zatroskany o sprawy gospodarcze, społeczne i edukacyjne na ziemiach polskich. Autor projektu reform państwa zawartego w pracach *Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego* i *Przestrogi dla Polski*. Ojciec polskiej geologii i pionier ruchu spółdzielczego na naszych ziemiach. Współtwórca Towarzystwa Przyjaciół Nauk, organizator szkół dla młodzieży rzemieślniczej i pionierskich na gruncie

polskim placówek edukacyjnych o charakterze politechnicznym. Inicjator korporacji zrzeszającej pracowników górnictwa i kształcącej kadry na jego potrzeby. W dobie Królestwa Polskiego rzecznik rozwoju przemysłu (m.in. hutnictwa, górnictwa, włókiennictwa). Szlachetny i szczodry filantrop. Fundator pomników Kopernika i Poniatowskiego w Warszawie. Motto życiowe: *Pierwej naród – potem swobody, pierwszej życie – potem wygody*.

Ks. Adam Loga [1800 - 1831] duszpasterz i katecheta z Poznania wychowany w rodzinie o patriotycznych tradycjach. Uczestnik Powstania Listopadowego. Kapelan jazdy poznańskiej. Brał udział w najcięższych walkach. Został odznaczony złotym krzyżem *Virtuti Militari*. „W bitwie pod Szawłami szedł do boju na czele batalionu, a kiedy zauważył wahanie wśród jednego z żołnierzy, zabrał mu karabin ze słowami 'tyś niegodzien być żołnierzem polskim', po czym ruszył w bój, w którym spotkała go zabójcza kula.”

O. Ludwik Jasiński [1800 - 1841] dominikanin, pracował jako duszpasterz m.in. w Oszmianie. Słynął z patriotycznych kazań i takiejż formacji młodzieży. Uczestnik Powstania Listopadowego na Wileńszczyźnie, zachęcał swych parafian do włączenia się w powstańcze szeregi zawołaniem *Naprzód wiara, naprzód w imię Boga i Ojczyzny*. Kaznodzieja i kapelan powstańczy, zbieg poszukiwany przez zaborców, wygnaniec i emigrant polityczny.

Ks. Piotr Semenenko [1814 - 1886] duchowny, powstaniec listopadowy, działacz Wielkiej Emigracji, współtwórca Zgromadzenia Zmartwychwstańców, pisarz religijny. Pochodził z kalwińsko-prawosławnej rodziny, katolicyzm był jego wyborem. Brał udział w Powstaniu Listopadowym na Litwie. Na emigracji związał się początkowo z jej radykalnym odłamek i utrzymywał kontakty z wolnomularstwem. Po kilku latach nawrócił się, a następnie skończył studia teologiczne w Rzymie i przyjął święcenia kapłańskie. Został liderem konserwatywnego i chrześcijańskiego Bractwa Służby Narodowej, na bazie którego utworzył w 1842 Zgromadzenie Zmartwychwstania Pańskiego czyli tzw. zmartwychwstańców. Celem Zgromadzenia była (i jest) rechryścianizacja Europy i stworzenie chrześcijańskiego systemu społecznego, co wiąże się z indywidualną pracą nad sobą w celu osobistego „zmartwychwstania” i wspomagania innych w tym samym dążeniu. Miało to przełożenie na sprawy narodowe, bo tylko dojrzałe duchowo społeczeństwo mogło wyrwać Polskę z niewoli. Ks. Semenenko miał wielki wpływ na polską diasporę, dążył do zasypania istniejących w niej podziałów, zwalczał uległość wobec Moskwy i bardzo wpływową sektę Towiańskiego, był założycielem i rektorem papieskiego Kolegium dla Polaków w Rzymie, którego wychowankami było wielu wybitnych kapłanów, inspirował powstanie licznych zgromadzeń zakonnych (np. nazaretanek i felicjanek), był ojcem duchowym wielu wybitnych osobowości Wielkiej Emigracji, znakomitym spowiednikiem i kaznodzieją. Miał silną pozycję w papieskiej kurii, znał języki klasyczne i nowożytne, był gruntownie i wszechstronnie wykształcony, zajmował się działalnością naukową i wydawniczą. Był jedną z największych postaci Kościoła w swoich czasach.

Ks. Piotr Ściegienny [1801 - 1890] ksiądz, nauczyciel ludowy, działacz społeczny i polityczny. W dobie międzypowstaniowej utrzymywał kontakty z emisariuszami emigracyjnych organizacji niepodległościowych. Prowadził działalność narodową wśród chłopów i drobnej szlachty w Kieleckiem i na Lubelszczyźnie, tworząc siatkę konspiracyjną i przygotowując jej uczestników do kolejnego zrywu zbrojnego przeciw zaborcom. W przygotowywanych przez siebie materiałach propagandowych poruszał kwestie religijne, a przede wszystkim patriotyczne, łącząc propagowanie idei niepodległości z radykalnym programem społecznym. Po nieudanej próbie wzniecenia powstania aresztowany przez Rosjan i skazany na karę śmierci, zamienioną na długoletnią katorgę na Syberii. Po powrocie do kraju (po 30 latach zesłania) był szpitalnym kapłanem w Lublinie.

Ks. Krzysztof Maria Szwermicki [1814 - 1894] „apostoł Syberii”, duchowny ze zgromadzenia o.o. Marianów, absolwent studiów filozoficznych i teologicznych, wykładowca w szkołach mariańskich. Uczestnik konspiracji w latach 40 XIX stulecia angażujący się zwłaszcza w przerzut nielegalnych wydawnictw. Więzień polityczny. W 1850 zesłany dożywotnio na Sybir, gdzie pozostał mimo ogłoszonej amnestii. Budowniczy kościoła i szkoły w Irkucku, długoletni proboszcz tamtejszej parafii katolickiej, kapelan wojskowy, ofiarny działacz charytatywny, misjonarz na obszarze Syberii Wschodniej, oddany opiekun polskich (i nie tylko) zesłańców, „[...] prawdziwy ojciec wszystkich wygnańców [...] koł ich nędzę i moralną, i materialną”.

Ks. Alojzy Ficek [1790 - 1862] pochodzący z Opolszczyzny ksiądz katolicki, studia teologiczne i świecenia odebrał we Wrocławiu. Proboszcz parafii w Piekarach Śląskich, budowniczy tamtejszego kościoła i współtwórca tego głównego maryjnego centrum pielgrzymkowego Ślązaków. Obrońca języka polskiego na należącym do Prus Śląsku. Wielki społecznik i działacz charytatywny Inicjator akcji i organizacji abstynenckich (200 tys. członków), propagator kultury i oświaty, opiekun chorych i ubogich. Napis na grobie: *Sacerdos eximius – kapłan wyjątkowy*.

Ks. Stanisław Brzóska [1832 - 1865] duchowny katolicki pracujący na Podlasiu, kaznodzieja patriotyczny, więzień caratu osadzony w zamojskiej twierdzy. W czasie Powstania Styczniowego tajny naczelnik cywilny Łukowa, uczestnik walk, agitator, naczelny kapelan wojsk powstańczych w stopniu generała, dowódca ostatniego oddziału powstańczego i ostatni walczący żołnierz tej tragicznej insurekcji. Wytropiony i schwytany przez Rosjan został stracony w publicznej egzekucji. Pochowany w nieoznaczonym miejscu. Pośmiertnie (2008) odznaczony Orderem Orła Białego.

O. Maksym Tarejwo [1832 - 1864] ksiądz kapucyn, kapelan Cytadeli Warszawskiej i twierdzy modlińskiej niosący pociechę osadzonym tam więźniom politycznym. W okresie poprzedzającym Powstanie Styczniowe angażował się w konspirację patriotyczną i wygłaszał płomienne kazania, w które wplatał wątki narodowe. W czasie insurekcji – kapelan powstańczych oddziałów, agitator i kurier. Został ranny na polu walki, a następnie aresztowany i skazany na karę śmierci przez powieszenie. Umarł z okrzykiem *Niech żyje Polska!*

Męczennicy z Pratulina [† 1874]

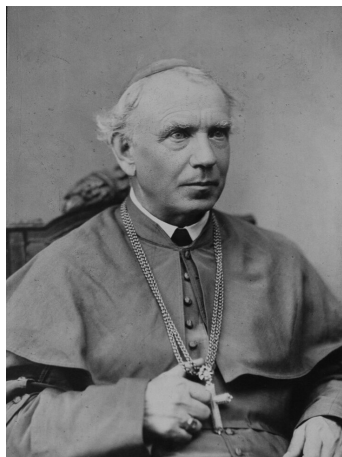
W 1596 podpisano Unię Brzeską – porozumienie między katolikami, a częścią wyznawców prawosławia na ziemiach Rzeczypospolitej. Powstał wówczas tzw. Kościół unicki (grekokatolicki, „ukraiński”). Jego wyznawcy uznali zwierzchność papieża i katolickie dogmaty zachowując swą strukturę, duchowieństwo, język liturgii i jej obrzędy. Unicy byli przez wieki prześladowani ze strony prawosławia. Zarówno w carskiej Rosji jak i w ZSRR zakazywano im działalności. Tak stało się i po Powstaniu Styczniowym w zaborze rosyjskim. Carat w ramach represji za poparcie insurekcji zlikwidował lub ograniczył działalność zakonów katolickich i wywoził duchownych na Sybir. Jeszcze brutalniej prześladowano unitów, dążąc do całkowitego zlikwidowania kościoła grekokatolickiego. W ramach tych represji m.in odbierano wiernym świątynie zamieniając je na prawosławne cerkwie. W Pratulinie na Podlasiu 24 I 1874 wierni (a byli to prości tamtejsi chłopci, ojcowie rodzin) stawili czynny opór żołnierzom mającym przejąć klucze od kościoła. Trwali wewnątrz swej świątyni na żarliwej modlitwie. Zostali zaatakowani i ostrzelani przez rosyjskie wojsko. 13 z nich zmarło w wyniku odniesionych ran. Beatyfikowano ich w 1996 roku w 400 lecie Unii Brzeskiej.

Ks. Józef Szafranek [1807 - 1874] zasłużony duchowny Śląska. W okresie Wiosny Ludów czynnie angażował się w politykę i był deputowanym do pruskiego parlamentu. Znany ze swych radykalnych poglądów społecznych krytykował przeżytki feudalizmu i opowiadał się za demokratycznymi reformami państwa. Obrońca praw językowych dla polskojęzycznych mieszkańców pruskiego wówczas Śląska. Znakomity proboszcz parafii w Bytomiu. Prowadził zakrojoną na wyjątkowo rozległą skalę działalność charytatywną i oświatową. Zakładał koła biblioteczne i czytelnie, ochronki dla ubogich dzieci,

organizował akcje pomocy chorym i bezdomnym. Publikował zbiory pieśni kościelnych, kalendarze, artykuły z poradami dla działkowców i pszczelarzy. W swojej parafii tworzył grupy modlitewne, organizacje oświatowe i zawodowe. Zainicjował duszpasterstwo dziecięce i wypracował metody pracy z najmłodszymi. Stał się wzorem dla innych śląskich duchownych. Był rewizorem szkolnym i w tej roli doprowadził do powstania w Bytomiu katolickiego gimnazjum męskiego, średniej szkoły dla dziewcząt i pierwszej żeńskiej szkoły zawodowej. Nieustannie zabiegał o prawo do nauczania w języku polskim i swobodę publicznego posługiwania się tym językiem, za co był szykanowany przez Niemców. Nazywano go „Śląskim Rejtanem”.

Św. Zygmunt Szczęsny Feliński [1822 - 1895] arcybiskup. Pochodził z patriotycznej rodziny, jego matka była pierwszą Polką zesłaną na Sybir za działalność antycarską. Studiował w Moskwie i w Paryżu. Po wybuchu Wiosny Ludów (1848) przedarł się do kraju i wziął udział w walkach. Decyzję o kapłaństwie początkowo motywował głównie patriotycznie. Seminarium ukończył w Petersburgu i tam wykładał filozofię oraz prowadził działalność duszpasterską i charytatywną. Tuż przed Powstaniem Styczniowym został arcybiskupem warszawskim. Nie popierał konspiracji i radykałów, ale krytykował też służalczość wobec Rosji. Starał się mediować między różnymi stronnictwami i koncentrować na zadaniach natury duchownej, jednak po wybuch insurekcji ostro protestował przeciw bezprawiu i represjom rosyjskim. Internowany przez zaborców w Jarosławiu przez 20 lat skrycie kierował archidiecezją. Zmuszony do rezygnacji ze stanowiska od 1883 z oddaniem pracował jako prosty ksiądz w Galicji. Zmarł w opinii świętości.

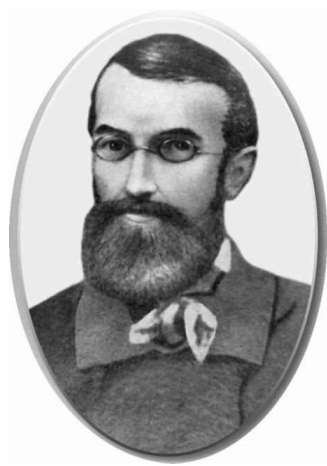
Ks. Józef Stolarczyk [1816 - 1893] ksiądz zwany „apostolem Podhala”. Pierwszy proboszcz parafii w Zakopanym (przez 45 lat), budowniczy tamtejszego kościoła. Znakomity i obdarzony ogromnym autorytetem duszpasterz. Wielki społecznik, założyciel szkoły dla górskich dzieci, działający również na rzecz likwidacji analfabetyzmu wśród dorosłych parafian. Był ewangelizatorem górali. W fundamentalny sposób przyczynił się do pobudzenia ich religijności i odnowy

moralnej, a także do kształtowania ich świadomości narodowej. Miłośnik i propagator folkloru podhalańskiego, popularyzator Zakopanego i turystyki górskiej, taternik i pionier górskich wędrowek i wspinaczek, kronikarz Zakopanego i piewca tatrzańskiej przyrody.

Kard. Albin Dunajewski [1817 - 1894] duchowny, pochodził z Galicji. Z wykształcenia prawnik. Uczestnik konspiracji niepodległościowej w dobie międzypowstaniowej, założyciel patriotycznej organizacji Młoda Sarmacja i współzałożyciel tajnego związku kobiecego Stowarzyszenie Sióstr, prelegent zakazanych odczytów dotyczących polskiej historii i kultury. Aresztowany przez Austriaków i skazany za spiskowanie na karę śmierci, zamienioną na więzienie. Amnestionowany w 1848. Od tej pory działał na gruncie legalnym koncentrując się na pracy charytatywnej. Już jako dojrzały człowiek wstąpił do seminarium i uzyskał święcenia kapłańskie (1861).

Rektor Seminarium Duchownego w Warszawie w dobie Powstania Styczniowego. Choć był przeciwnikiem walki zbrojnej udzielał duchowego wsparcia powstańcom. Po insurekcji wydany przez Rosjan, ponownie pracował w Krakowie. Zasłynął z zakrojonej na ogromną skalę działalności dobroczynnej oraz z energicznego kierowania diecezją krakowską, której biskupem został w 1879. Zabiegał w Rzymie także o poprawę położenia polskich duchownych w zaborze rosyjskim i pruskim. Wykorzystując nadaną Galicji autonomię pielęgnował narodową tradycję, przywiązanie do historii i ojczystego języka wśród duchownych i wiernych swojej diecezji.

Bł. Edmund Bojanowski [1814 - 1871] Wielkopolek wychowany w patriotycznej i głęboko religijnej rodzinie. Z przyczyn zdrowotnych nie został duchownym, ale całe życie poświęcił Bogu i bliźnim. Podjął zakrojone na ogromną skalę działania wpisujące się w wielkopolski etos pracy u podstaw. Udzielał się w wielu stowarzyszeniach, których celem była poprawa warunków bytowych i podniesienie poziomu cywilizacyjnego niższych warstw ludności, a jednocześnie kształtowanie u nich uczuć patriotycznych. Zakładał czytelnie ludowe, punkty opieki zdrowotnej i apteki dla biedoty, a w czasie

epidemii cholery pielęgnował chorych w izolatorium. Najwięcej uwagi poświęcał żyjącym w nędzy i zaniedbanym pod względem wychowawczym włościańskim dzieciom. Utworzył sieć ochronek („przedszkoli”) i zabiegał o fundusze na ich działalność. Z pracujących tam wolontariuszek powołał bractwo ochroniarek nadając mu wyraźny ryt religijny. Mimo, że był człowiekiem świeckim, doprowadził do powstania na gruncie bractwa działającego do dziś zgromadzenia zakonnego Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej. Podczas beatyfikacji (1999) nazwano go *wzorem ofiarnej i mądrej pracy dla człowieka, Ojczyzny i Kościoła*.

Bł. Klara Szczęsna [1863 - 1916] zakonnica, współzałożycielka Zgromadzenia sióstr sercanek. Pochodziła z bardzo ubogiej rodziny. Miała elementarne wykształcenie ogólne i kwalifikacje krawieckie. Wczesnie straciła matkę. Jako nastolatka uciekła z domu, gdy ojciec chciał zmusić ją do zamęścia nie godząc się by oddała się na służbę Bogu. Ponieważ w ramach represji po Powstaniu Styczniowym w zaborze rosyjskim zlikwidowano większość zakonów, związała się w 1886 z utajnionym bractwem tercjarskim Zgromadzenia Sług Jezusa, którego zadaniem była praca wśród służących i konspiracyjnie prowadzenie wśród nich działań ewangelizacyjnych. Z czasem została przełożoną placówki w Lublinie, a następnie kierowniczką przytuliska dla służących w Krakowie. W 1894 została współzałożycielką i pierwszą przełożoną nowej rodziny zakonnej: Zgromadzenia Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego, które w Galicji mogło działać jawnie. W 1895 złożyła śluby wieczyste.

Później kilkakrotnie była przełożoną generalną tego Zgromadzenia. Jego celem było szerzenie kultu Serca Jezusowego, a także pełnienie opieki nad służącymi, robotnikami, chorymi przebywającymi w domach, praca w szpitalach, prowadzenie ochronek, praca na parafiach itp.

Bl. Marta Wiecka [1874-1904], zakonnica, szarytka. Pochodziła z wielodzietnej, głęboko religijnej rodziny ziemiańskiej z Pomorza. Od dziecka była bardzo pobożna i pracowita, wyróżniała się też pogodą ducha. Wcześniej zdecydowała o wyborze życia konsekrowanego. Po osiągnięciu stosownego wieku rozpoczęła nowicjat w Krakowskiej Prowincji Sióstr Miłosierdzia. W 1897 złożyła śluby zakonne. Zgodnie z charyzmatem szarytek posługiwała chorym w szpitalach (m.in. we Lwowie, Podhajcach, Bochni, Śniatyniu). Wyróżniała się bezgranicznym oddaniem dla pacjentów, prostotą, łagodnością, cierpliwością i pokorą (także wtedy gdy przyszło jej znosić fałszywe oskarżenia o nieobyčajne zachowanie). Posługę medyczną i opiekuńczą łączyła z misją ewangelizacyjną. Zmarła w opinii świętości po zarażeniu się tyfusem podczas dezynfekcji sali szpitalnej.

Ks. Norbert Bonczyk [1837 - 1893] jeden z wielu śląskich duchownych, którzy prócz realizowania obowiązków duszpasterskich byli społecznikami, a dodatkowo prowadzili działalność na niwie narodowej, kultywując wśród wiernych polski język i śląską tradycję, podkreślając historyczno-kulturową odrębność Górnego Śląska i jego związki z Polską. Niechętnie angażował się w politykę, natomiast bardzo intensywnie pracował wśród robotników i młodzieży, organizując imprezy kulturalne i wykłady poświęcone tematyce patriotycznej, religijnej i śląskiej. Powołał Towarzystwo Polsko-Katolickie i pierwszą polską organizację młodzieżową na Śląsku: Towarzystwo Alojzanów, prowadzące działalność wychowawczą w narodowym i chrześcijańskim duchu. Inicjował stowarzyszenia o charakterze zawodowym, spółdzielczym i filantropijnym. Był płodnym publicystą, tłumaczem literatury niemieckiej i poetą. Pisał wiersze w języku polskim, niemieckim i łacińskim, tworzył też poematy epickie, w których przedstawiał życie lokalnej społeczności na tle przemian gospodarczych i społecznych współczesnej sobie epoki.

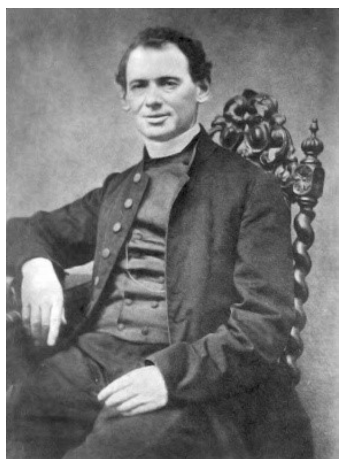

Ks. Jan Dzierżon [1811 - 1906] duchowny, światowej sławy pszczelarz i propagator pszczelarstwa. Po święceniach (1834) pracował i mieszkał na Śląsku. Zasłynął jako znakomity znawca pszczół. Opracował i rozpowszechnił nowy model ula, który umożliwiał wybieranie pożytku bez niszczenia gniazda. Ule te były bardzo dogodne zarówno dla pszczół, jak i dla hodowców, przyniosły więc konstruktorowi europejską sławę. Sława ta wzmożyła się po opublikowaniu rozpraw na temat partenogenezy, czyli dzieworództwa pszczół, teorii zrazu bardzo krytykowanej, ale w 1901 potwierdzonej naukowo.

Śląski kapłan szybko stał się światowym autorytetem w zakresie pszczelarstwa. Publikował artykuły, rozprawy i podręczniki temu poświęcone. Do jego prowadzonej eksperymentalnymi metodami pasieki zjeżdżali się amatorzy pszczelarstwa z całej Europy. Był członkiem około stu stowarzyszeń naukowych, pszczelarskich, gospodarczych i społeczno-kulturalnych. Występował jako ekspert na wielu międzynarodowych sympozjach i kongresach. Nazywano go „Kopernikiem pszczelarstwa”.

Św. Rafał Kalinowski [1835 - 1907] duchowny i inżynier wojskowy. W czasie Powstania Styczniowego mimo zastrzeżeń dotyczących jego organizacji włączył się w działania na terenie Litwy. Z powodu religijnych przekonań nie brał bezpośredniego udziału w walce, koncentrując się na działalności wywiadowczej i niesieniu pomocy rannym i jeńcom. Schwytyany, został skazany na karę śmierci zamienioną na 10 lat katorgi na Syberii. Pracował w warzelniach soli k. Irkucka. Na katordze leczył, katechizował i pomagał fizycznie, materialnie i psychologicznie współzesłańcom samemu przechodząc przy tym głęboką duchową przemianę. Po powrocie do kraju w 1877 wstąpił do zakonu karmelitów bosych. Był przeorem kilku klasztorów tego zgromadzenia i wybitnym reprezentantem duchowości karmelitańskiej na ziemiach polskich. W swej działalności i przesłaniu w sposób szczególnie podkreślał wagę miłości Boga do swoich stworzeń i miłości człowieka do Boga i bliźnich. Jest patronem Sybiraków.

Śl. B. Robert Spiske [1821 - 1888] duchowny katolicki. Urodził się w Leśnicy. Od wczesnych lat marzył o kapłaństwie. Uczył się w Gimnazjum św. Macieja oraz na Wydziale Teologii Uniwersytetu Wrocławskiego i w biskupim alumnacie. W 1847 otrzymał święcenia. W latach 1848-1864 związany był z kościołem NMP na Piasku, a następnie został proboszczem parafii św. Doroty. Wykazywał szczególną gorliwość w trzech dziedzinach: nauczaniu, spowiadaniu i kaznodziejstwie.

Jednak najbardziej znaną sferą jego działalności okazała się praca charytatywna, za którą uzyskał miano „wrocławskiego apostoła miłosierdzia” i „ojca dzieci ulicy”. Wraz z wspierającą go grupą wolontariuszy tworzył fundusze stypendialne, kasy samopomocy, biblioteki dla ubogich, jadłodajnie, punkty odzieżowe, świetlice, noclegownie, rodziny zastępcze itp. Szczególnie zaangażował się w tworzenie Stowarzyszenia św. Jadwigi, którego celem była szeroko zakrojona pomoc dla bezdomnych, ubogich i opuszczonych. Z czasem zorganizował na bazie swego Stowarzyszenia nowy żeński zakon: Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi (jadwiżanki) zatwierdzony przez papieża Piusa IX w 1858 roku a istniejący do dziś.

Ks. Piotr Wawrzyniak [1849 - 1910] ksiądz nazywany „królem czynu”, wspaniały proboszcz wielkopolskich parafii. Gorący rzecznik wzmacniania polskości w zaborze pruskim poprzez pracę u podstaw i pracę organiczną. Podejmował niezliczoną ilość inicjatyw, które miały na celu rozwój duchowy, awans cywilizacyjny i poprawę sytuacji materialnej Polaków, a tym samym zapewnienie im sukcesu w konfrontacji i w konkurencji z Niemcami. Zorganizował Związek Polskich Spółek Zarobkowych i Gospodarczych, propagował wśród chłopów, rzemieślników i kupców nowoczesne metody gospodarowania i zarządzania, prowadził szkolenia prawne dla polskich przedsiębiorców, kierował Bankiem Ludowym i Towarzystwem Przemysłowym, inicjował powoływanie kółek czytelniczych, edukacyjnych, śpiewaczych etc. Był też nieustraszoną animatorem akcji charytatywnych. Wszystkie te przedsięwzięcia realizował w atmosferze nieustających szykan, kontroli i nacisków ze strony władz pruskich. Inspirował innych duchownych i świeckich działaczy przyczyniając się do powstania swoistego wielkopolskiego etosu, na który składają się: legalizm, pracowitość, religijność i patriotyzm. Etosu, który doprowadził ostatecznie do zwycięstwa nad pruskim zaborcą.

Śl. B. Wanda Malczewska [1822 - 1896] świecka mistyczka obdarzona wizjami i objawieniami oraz charyzmatem prorocstwa. Pochodziła z patriotycznej i bardzo religijnej rodziny. Już w dzieciństwie podjęła decyzje o całkowitym oddaniu się Bogu. Wykazywała ogromną wrażliwość na potrzeby innych. Na każdym etapie życia i w każdym miejscu gdzie przebywała prowadziła rozległą działalność dobroczynną: opiekowała się biedakami i chorymi, uczyła ubogie dzieci, popularyzowała zakazaną historię Polski, uczyła modlitw, wspierała osoby starsze i samotne. Ewangelizując słowem i przykładem, wywierała istotny wpływ na życie duchowe osób, wśród których działała. Doznawane przez nią stany mistyczne i objawienia zdominowane były przez problematykę Eucharystii i Męki Pańskiej.

W swych prorocत्वach poruszała niekiedy sprawy narodowe. M.in. w 1898 przekazała otrzymaną od Boga zapowiedź odzyskania niepodległości niepozabawioną jednak i ostrzeżenia: *Dostaliście się do niewoli wskutek niezgody wewnętrznej i sprzedajności wielu waszych rodaków (...) Zbliży się czas, gdy Sprawiedliwość Boska upokorzy chciwość waszych zaborców, tępiciele wiary katolickiej. Oni upadną, a Polska będzie wskrzeszona i wszystkie jej części się złączą. Ale strzeżcie wiary i nie dopuszczajcie niedowiarstwa, zdrady, niezgody i lenistwa, bo te wady mogą ją na powrót zgubić i to na zawsze.* Z kolei 15 sierpnia 1873 (a więc 47 lat przed bitwą warszawską!) zapisała słowa Matki Bożej usłyszane w widzeniu: *Uroczystość dzisiejsza stanie się kiedyś świętem narodowym dla was Polaków, bo w tym dniu odniesiecie zwycięstwo nad wrogiem, dążącym do waszej zagłady. To święto powinniście obchodzić ze szczególniejszą okazalnością. Moją stolicę na Jasnej Górze powinniście otaczać szczególną opieką, bo przypominać wam będzie dobrodziejstwa, jakie od Boga, za moją przyczyną, tam odebraliście i jeszcze odbierać będziecie, jeżeli nie sprzeniewierzycie się świętej wierze katolickiej, cnotom chrześcijańskim i prawdziwej miłości Ojczyzny, opartej na jedności i braterstwie wszystkich klas narodu.*

Św. Brat Albert [1845 - 1916] właśc. Adam Chmielowski. Uczestnik Powstania Styczniowego, podczas którego w wyniku odniesionych w boju ran stracił nogę. Z wykształcenia artysta malarz, poprzez swą sztukę z czasem zbliżył się do Boga. Poszukując swej drogi na krótko wstąpił do zakonu jezuitów, a następnie związał się z tercjarstwem św. Franciszka. W 1888 złożył śluby zakonne i zainaugurował działalność Zgromadzenia Braci Albertynów (później również Sióstr Albertynek) pracujących głównie na terenie Galicji. Całkowicie poświęcił się dla bezdomnych. Organizował noclegownie i jadłodajnie, dbał o ich higienę i zdrowie, zabiegał o wsparcie finansowe dla swych podopiecznych. Inicjował też powstanie schronisk dla bezdomnych dzieci i młodzieży oraz hospicjów. W czasie I wojny posługiwał też w lazaretach i szpitalach epidemicznych. Powiedział, iż *powinno się być dobrym jak chleb, który dla wszystkich leży na stole i z którego każdy może dla siebie coś ukroić.* I rzeczywiście – przez pierwszą część swojego życia dojrzewał wewnętrznie do sformułowania tych słów, a przez drugą z pokorą je realizował.

Ks. Stanisław Stojalowski [1845 - 1911] duchowny (jezuita, a następnie ksiądz diecezjalny), a zarazem polityk czynny w zaborze austriackim, poseł na sejm galicyjski i do parlamentu austriackiego, radny miasta Lwowa, współtwórca ruchu ludowego (założyciel Stronnictwa Chrześcijańsko-Ludowego), propagator chrześcijańskiej nauki społecznej. Dążył do uczynienia z galicyjskich włościan dobrych katolików, świadomych Polaków i nowoczesnych gospodarzy.

Zmierzał do tego celu, poprzez wydawanie czasopism (*Wieniec, Pszczółka, Piast, Kaznodzieja, Dzwon, Gospodarz*), organizację pielgrzymek i manifestacji, zakładanie kółek oświatowych, rolniczych i związków zawodowych oraz wyborczych komitetów chłopskich. Był zwolennikiem międzyklasowego solidaryzmu, jednocześnie ostro krytykując panujące stosunki społeczne i polityczne. Za swe radykalne poglądy i nieszablonowe postępowanie był szykanowany przez zaborców (27 razy więziony) i krytykowany przez władze kościelne oraz bardziej konserwatywną część społeczeństwa.

Bł. Marcelina Darowska [1827-1911] zakonnica. Była gruntownie wykształconą ziemianką pochodzącą z Kresów, od młodości aktywną na niwie charytatywnej i religijnej. Wcześniej owdowiała i utraciła jedno z dzieci. Pod wpływem księży Zmartwychwstańców w 1854 złożyła w Rzymie prywatny ślub posłuszeństwa i czystości i rozpoczęła przygotowania do życia konsekrowanego. Zainicjowała powstanie Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny (tzw. niepokalanek) i została ich przełożoną. W 1867 przeniosła dom generalny zgromadzenia do Jazłowca, gdzie założyła też słynny ośrodek edukacyjny dla panien. Celem działalności niepokalanek było (i jest) wychowanie i edukacja dziewcząt łącząca treści religijne, poznawcze i patriotyczne. Siostra Darowska była także mistyczką.

Bł. Jan Beyzym [1850 - 1912] ksiądz, jezuita, ceniony nauczyciel i wychowawca w zakonnych placówkach edukacyjnych, misjonarz. W 1899 na własną prośbę wyruszył na Madagaskar by pracować wśród trędowatych. Gdy podejmował swą posługę, nie było tam żadnych możliwości leczenia chorych, warunki bytowe urągały podstawowym zasadom higieny, zaś trędowaci traktowani byli ze wstrętem i pogardą. Postanowił więc zbudować wzorcowy ośrodek, w którym ci beznadziejnie chorzy ludzie znaleźliby godne warunki życia i pomoc medyczną. Przez kilka lat sam

zdobywał na ten cel fundusze. Ostatecznie w stworzonym przez niego ośrodku na stałe mieszkało ok. 150 chorych, znajdowały się tam dwa szpitale, ambulatorium, dom misyjny i kaplica, do której utalentowany zakonnik sam wykonał rzeźby. Jeden z francuskich deputowanych w znamienny sposób podsumował drogę życiową polskiego zakonnika: *Wejść żywcem w grób, gdzie śmierć na nas czatuje i spotka nas z pewnością, ale mimo to wejść tam – jest odwagą nie ludzką.*

Bł. Celina Borzęcka [1833 - 1913] zakonnica. Urodziła się na dalekich kresach dawnej Rzeczypospolitej. Od młodości marzyła o życiu konsekrowanym, ale z woli rodziców została wydana za mąż. Stworzyła pełen miłości i pobożności dom, urodziła dzieci, oddawała się działalności charytatywnej. W czasie Powstania Styczniowego udzielała pomocy rannym i zbiegom za co była represjonowana. Gdy owdowiała powróciła do planów poświęcenia życia Bogu. Podczas wizyty w Rzymie zetknęła się z pracującymi tam wśród naszych emigrantów Zmartwychwstańcami. Zainspirowana ich duchowością i misją wraz ze swą córką Jadwigą założyła w 1891 zgromadzenie zakonne, którego celem było dobre wychowanie dziewcząt, a także narodowe, moralne i religijne odrodzenie Polek tak w kraju, jak i na emigracji. Siostry Zmartwychwstanki działają do dnia dzisiejszego w kilku krajach. Ich założycielka została beatyfikowana w 2007 roku, jej córka jest kandydatką na ołtarze.

Bł. Honorat Koźmiński [1829 - 1916] duchowny, kapucyn, zakonotwórca, wybitny katecheta, duszpasterz i spowiednik, autor kilkuset publikacji o tematyce religijnej. Propagator ruchu żywego różańca, współzałożyciel zgromadzeń zakonnych sióstr felicjanek i sióstr serafitek. Gdy po powstaniu styczniowym Rosjanie skasowali wiele zakonów i wprowadzili zakaz nowicjatu, za zgodą władz kościelnych założył kilkanaście zgromadzeń bezhabitowych. Wyznaczał im misje i układał konstytucje („statuty”), dawał wskazówki do duchowego rozwoju i praktycznej działalności na różnych polach. Zgromadzenia te, prócz wiodących

zadań religijnych, zajmowały się działalnością charytatywną, społeczną i edukacyjną w rozmaitych środowiskach także wśród służby domowej, robotników, ludu i rzemieślników. Podejmowano w nich działania integrujące różne środowiska i poprawiające relacje międzyludzkie. Wzmacniało to morale podopiecznych, eliminowało środowiskowe konflikty, pozwalało też dać odpór rusyfikacji. Był wielkim czcicielem Matki Bożej Królowej Polski w jej częstochowskim wizerunku i walnie przyczynił się do szerzenia Jej kultu wśród ogółu rodaków.

Bł. Małgorzata Szewczyk [1828 - 1905] zakonnica, założycielka zgromadzenia Córek Matki Bożej Bolesnej (serafitki). Urodziła się na Wołyniu w głęboko religijnej polskiej rodzinie ziemiańskiej. Mając 20 lat została franciszkańską tercjarką i złożyła prywatne śluby. Mimo przeszkód ze strony zaborców odważnie i z poświęceniem pracowała wśród chorych i potrzebujących. W wynajętym mieszkaniu zorganizowała nieformalny „dom opieki” i hospicjum dla samotnych starszych osób.

Na tej bazie wspólnie ze swymi współpracownikami utworzyła z czasem zgromadzenie zakonne (które wkrótce przyjęło nazwę Córek Matki Bożej Bolesnej) i została jego pierwszą przełożoną. Działało ono skrycie (bezhabitowo) w zaborze rosyjskim, a jawnie w Galicji, gdzie w Oświęcimiu, przy wielkim zaangażowaniu s. Małgorzaty zbudowano dom macierzysty zgromadzenia i kościół. Działalność serafitek była (i jest) ukierunkowana na służbę opuszczonym i chorym oraz religijne wychowanie dzieci w rozmaitych placówkach opiekuńczych. Siostry te znane też są ze szczególnej czci wobec Matki Bożej Bolesnej.

Cecylia Plater-Zyberkówna [1853 –1 920] zakonnica („skrytka”), wybitna pedagog i społeczniczka. Pochodziła z arystokratycznej rodziny z Kurlandii. Gruntownie wykształcona, od młodości zaangażowana w działalność charytatywną. W 1880 wstąpiła do ukrytego Zgromadzenia Sióstr Posłanniczek Najświętszego Serca Jezusowego w Warszawie zajmującego się wychowaniem i kształceniem dziewcząt. Przez następne lata zakładała placówki oświatowe o różnym profilu, ale zawsze bardzo wysokim poziomie i nowoczesnym sposobie nauczania (szkoła rękodzielnicza, gimnazjum żeńskie, pomaturalna szkoła gospodarcza, szkoła przedszkolek i in.). Miały one katolicki i – mimo cenzury – polski charakter. Była inicjatorką powstania Katolickiego Związku Kobiet Polskich, pod którego auspicjami działały Wyższe Kursy Naukowo-Pedagogiczne, założyła też Stowarzyszenie Ziemianek kształcące u członkiń umiejętności pracy oświatowej i religijnej z ludem. Była współinicjatorką katolickiego Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży organizującego czytelnice, świetlice i kursy. Opublikowała liczne książki i artykuły, wygłaszała wiele prelekcji. Walnie przyczyniła się do kształtowania się katolickiej inteligencji w Polsce.

Tekst i opracowanie **EWA KOBEL**
Redakcja techniczna **PRZEMYSŁAW KOBEL**